

דרס טפרה Dres Tefra

00:00:01:15 00:00:00:02
קוראים לי דרס טפרה.

00:00:09:11 00:00:04:24
מה שמות הוריך?
-שם אבי טפרה לאוי ושם אמי זומא קאסה.

00:00:11:23 00:00:09:23
באיזו שנה נולדת?

00:00:15:06 00:00:12:11
ב- 1934, לפי הספירה האתיופית.

00:00:18:15 00:00:16:18
מה שם המקום בו גרת?

00:00:21:12 00:00:18:23
המקום נקרא "באלדרגיי טקלה היימנות".

00:00:24:01 00:00:22:10
במה עסקת?

00:00:26:21 00:00:24:21
אבא שלי עסק בעבודות ברזל

00:00:28:14 00:00:27:07
ובעבודות חקלאיות כמו:

00:00:31:04 00:00:28:19
חרישה, "קרפס",

00:00:35:21 00:00:31:23
אבא שלי עסק בכל סוגי עבודות החקלאות,

00:00:38:14 00:00:36:14
גדלתי תוך צפייה בו וחקייו עבודתו.

00:00:44:12 00:00:39:14
אנחנו חרשנו אך לא עסקנו רבות
בחקלאות, אלא בעבודות ברזל.

00:00:46:07 00:00:44:18
גדלתי תוך שאני צופה בו עובד ולומד.

00:00:48:21 00:00:46:15
איך קוראים למקום בו נולדת?

00:00:51:18 00:00:49:00

"באלדרגיי".

-באיזה אזור ממוקם "באלדרגיי"?

00:00:54:01 00:00:51:20

בין "האמבא גאורגיס" ל"דאבאת".

00:00:56:13 00:00:54:11

המקום היה גדול?

-כן, די גדול.

00:00:59:20 00:00:57:12

בינוני בגודל, הכפר היה "דגה".

00:01:01:18 00:01:00:14

מה הכוונה ב"דגה"?

00:01:05:21 00:01:01:23

קראנו למקומות "קולה" ו"דגה". "קולה" משמעו מקום צחיח ויבש ו"דגה" הוא מקום פורח.

00:01:08:22 00:01:06:13

הרבה יהודים חיו שם בסביבה?

00:01:13:07 00:01:09:01

היו יהודים מחוץ לכפר, אבל

בכפר עצמו היינו רק אנחנו.

00:01:19:07 00:01:14:03

גרנו שם עם האחות והאחים של אבא שלי.

00:01:25:18 00:01:19:24

חיינו חיי נוודים, הוריי עברו

ממקום למקום לצורכי פרנסה,

00:01:29:14 00:01:26:05

עד לבסוף השתקענו לבדנו בכפר.

00:01:35:08 00:01:29:20

כשגדלנו, התארסנו, התחתנו, קבענו את

מקום מושבנו בשכנות להורינו.

00:01:38:19 00:01:35:12

שמך הוא דרס, מה משמעות השם?

-קיבלתי את השם דרס כי

00:01:42:07 00:01:39:12

אמי איבדה ארבעה ילדים לפני שנולדתי.

00:01:49:05 00:01:43:21

יש משפט שאומר:

"יולדות מכניעות את אלוהים".

00:01:53:23 00:01:49:14

ואבי קרא לי בשם דרס שפירושו: תגיע לבגרות,
ואמא שלי קראה לי ביילאיי שפירושו: שלא ניפרד.

00:02:00:04 00:01:56:12

זאת הסיבה שאבי קרא לי בשם דרס.

00:02:04:02 00:02:01:16

כמה אחים ואחיות יש לך?

00:02:06:23 00:02:04:07

אני הבן היחידי ויש לי חמש אחיות.

00:02:09:08 00:02:08:07

אני הבן היחידי.

00:02:11:05 00:02:10:06

יש לך אחים גדולים ממך?

00:02:15:19 00:02:11:11

אני הבכור, אין אחים מעליי,
אמי לא זכתה לכך

00:02:18:15 00:02:16:02

מכיוון שאיבדה ילדים בזה
אחר זה, עד שאני נולדתי.

00:02:20:23 00:02:19:06

הורים...

00:02:26:19 00:02:21:17

אבי קרא לי דרס, אך אמא
שלי קראה לי ביילאיי.

00:02:35:03 00:02:28:03

איך נראה הכפר? איך נראה המקום?
מה היה בו? איך הבתים נראו?

00:02:37:16 00:02:35:12

איך נראו החיים בכפר?

00:02:43:10 00:02:37:19

איך אפשר לתאר את חיי הכפר...
כפר ועיר הם שני דברים שונים.

00:02:45:23 00:02:43:20

בכפר, לכל אחד היה את הבית הפרטי שלו,

00:02:49:07 00:02:46:12
את החצר הפרטית שלו לשימושים שונים,

00:02:55:08 00:02:49:22
מקום לינה ומרעה. כל אלה היו.

00:02:59:20 00:02:57:12
היו רועי צאן

00:03:03:04 00:03:00:03
וכשהם חזרו מהמרעה, הם הכניסו
את הצאן והבקר לדיר ולרפת.

00:03:05:15 00:03:03:13
למחרת בבוקר, הם פתחו אותם שוב
ושחררו אותם לרעות.

00:03:08:10 00:03:05:22
מים והכל הובאו מחוץ לבית.

00:03:10:11 00:03:08:14
איך אתה זוכר את הילדות שלך?

00:03:17:20 00:03:13:19
איך היו החיים במקום?
איך שיחקתם בילדות?

00:03:18:23 00:03:17:23
אני זוכר...

00:03:21:06 00:03:19:04
מה?
-שיחקנו בכדור.

00:03:23:10 00:03:21:10
משחק שקראנו לו "גנא", העפת
כדור למרחק באמצעות קרש.

00:03:26:19 00:03:23:21
משחק שנקרא "קולי".
-מה זה "קולי"?

00:03:28:22 00:03:26:22
את ה"קולי" הכנו.

00:03:33:03 00:03:29:02
ערמנו אבנים ומעליהן שמנו
חפץ עשוי מעץ.

00:03:35:15 00:03:33:15

אז, פגענו בחפץ באמצעות קרש עץ,

00:03:41:24 00:03:36:06
ניסינו להעיף אותו כמה שיותר רחוק.
אהבנו להתחרות ולנצח.

00:03:47:03 00:03:42:09
כמו בכל משחקי הכדור, הטובים
יותר ניצחו והאחרים הפסידו.

00:03:49:15 00:03:47:15
כשניצחנו היינו אומרים שניצחנו.

00:03:53:03 00:03:50:20
אילו עוד סוגי משחקים היו?

00:03:54:18 00:03:53:09
היינו משחקים "גבטה"

00:03:58:16 00:03:55:01
ומשחק שקראנו לו "דבה", קליעה לבור.
אלה היו משחקי הילדות שלנו,

00:04:00:22 00:03:58:22
עד שהגענו לבגרות.

00:04:04:17 00:04:01:17
אלו היו משחקי הילדות
שלנו לצד העבודות.

00:04:09:18 00:04:04:24
היה מקום ייעודי למשחקים?
-אנחנו יצרנו מקומות למשחקים בכל מקום.

00:04:13:00 00:04:09:23
בכל מקום אליו הלכנו
יצרנו משחקייה משלנו.

00:04:21:12 00:04:14:14
לחקלאים שגרו בכפר היו
אדמות משלהם לחרישה?

00:04:23:07 00:04:21:20
לנו לא היו אדמות,

00:04:26:11 00:04:23:13
עסקנו בעבודות ברזל,
בעבודות כפיים.

00:04:30:06 00:04:27:06

בשל היותנו יהודים, הנוצרים טענו
שאין לנו זכות לקרקע,

00:04:33:06 00:04:30:14
שאנו לא זכאים לקרקע.

00:04:37:01 00:04:33:18
אצל בעלי אדמות, אלה שהיו
טובים בעבודות כפיים

00:04:40:11 00:04:37:09
הכינו כלים מברזל לאנשים האמידים.

00:04:45:08 00:04:40:24
הם נתנו להם עבודות וכך הצליחו להתפרנס,
או שהיו משכירים להם הקרקעות לעיבוד,

00:04:48:08 00:04:45:20
והם חרשו אותה.
-מה הסכום שהם ששילמו?

00:04:52:01 00:04:48:13
לדוגמא, אם היית מצליחה לגדל תבואה בכמות של
שלושה שקים, שק אחד הועבר אליהם כתשלום.

00:04:54:22 00:04:52:03
בהמשך, כשהביקוש גדל, היה קשה להשיג קרקע
גם עבור תשלום של חמישים אחוזים מהתבואה.

00:04:57:21 00:04:55:00
נכון שלמשפחה שלכם לא היו אדמות משלכם?
-לנו לא היו.

00:05:00:04 00:04:58:04
היו לנו אדמות שקיבלנו כטובה.

00:05:02:07 00:05:00:07
בהמשך, בתקופת שלטון הדרג,
קיבלנו אדמה

00:05:06:19 00:05:02:16
ועבדנו את האדמה לצרכינו הפרטיים.
-זאת אומרת שכילד לא עסקת בחקלאות?

00:05:10:11 00:05:06:21
כן. חרשתי, עיבדתי את האדמה
ואף העסקתי אנשים.

00:05:11:24 00:05:10:24
את האדמה של מי?

00:05:15:15 00:05:12:03
בתקופת הדרג קיבלנו אדמה משלנו.

00:05:17:19 00:05:15:19
בתקופתו של היילה סלאסי
לא היו לנו אדמות.

00:05:20:14 00:05:18:09
גם כשקיבלנו אדמה תמורת
עבודות הברזל של אבי,

00:05:25:24 00:05:23:19
תמורת עבודות ברזל,

00:05:28:02 00:05:26:02
היו באים חקלאים לחרוש לנו את האדמה,

00:05:30:23 00:05:28:08
הרי לא היו לו ילדים, זה הייתי
רק אני, וגם אני הייתי קטן.

00:05:35:12 00:05:31:13
לאחר שהגעתי לגיל המתאים,
מפלגת הדרג עלתה לשלטון

00:05:37:21 00:05:36:04
וקיבלנו אדמה משלנו.
-באותו המקום בו חייתם?

00:05:39:23 00:05:37:23
באותו המקום.
-זה אומר שהקרקע הפכה להיות הקרקע הפרטית שלכם?

00:05:41:21 00:05:40:00
האדמה הפכה להיות שלנו.

00:05:45:04 00:05:42:22
לדוגמא, אם יש את
הערים יבנה ורחובות,

00:05:47:08 00:05:45:06
אנשים מרחובות קיבלו
קרקע לעיבוד ביבנה

00:05:50:18 00:05:48:01
זה שקיבל אדמה ברחובות
הפסיד את האדמה מיבנה.

00:05:53:24 00:05:50:23

מי שקיבל קרקע ביבנה הפסיד את הקרקע ברחובות,
והקרקע ברחובות ניתנה למישהו אחר.

00:05:58:11 00:05:54:03

אנשים עיבדו אדמות רחוק ממקום מגוריהם?
כן, אנשים הלכו רחוק על מנת לעבד אדמה,

00:06:01:24 00:05:58:16

מרחק של שעה וחצי או שעתיים
על מנת לעבד את האדמה,

00:06:04:20 00:06:03:18

כי האדמה הייתה חשובה לו.

00:06:10:22 00:06:05:11

האדמה בעצם הייתה פרטית שלכם.
כן, האדמה הייתה שלנו,

00:06:13:01 00:06:11:01

חרשנו ועיבדנו את האדמה
לטובת הצרכים שלנו.

00:06:15:02 00:06:13:15

התבואה שהיינו קוצרים היתה טובה.

00:06:17:00 00:06:15:06

מה הייתם זורעים?
כן,

00:06:21:20 00:06:17:06

חיטה, אפונה, פול, גריסים, תערובת
של חיטה וגריסים, עדשים, חילבה.

00:06:25:00 00:06:22:15

הכל היה גדל, חוץ מתירס.

00:06:27:11 00:06:25:03

זה היה לשימוש פרטי שלכם
או לטובת מסחר?

00:06:31:18 00:06:27:14

אם נשאר עודף מעבר לשימוש הפרטי
שלנו היינו מבצעים סחר חליפין.

00:06:35:16 00:06:32:01

בשוק היינו מחליפים את הסחורה תמורת
תבלינים כמו: ברברה, מלח, פולי קפה

00:06:38:16 00:06:36:02

וסוכר. היינו קונים הכל לאחר

שמכרנו דברים אחרים,

00:06:41:06 00:06:39:02

אחרי שדאגנו לתזונה שלנו,

00:06:45:00 00:06:42:10

ובעודף היינו קונים בגדים לילדים,

00:06:47:10 00:06:45:10

נעליים וכו'.

00:06:54:01 00:06:48:11

בנוסף, במסגרת עבודות הברזל, היינו מכינים ומוכרים כלים לחרישה.

00:06:57:02 00:06:54:14

החקלאים היו קונים את הכלים שהכנו

00:07:00:12 00:06:57:07

והכסף מהמכירות שימש אותנו לקניות.

00:07:08:00 00:07:01:16

הכפר שגדלת בו היה שונה משאר הכפרים בסביבה?

00:07:11:02 00:07:08:15

לא היה שוני, הכל היה אותו הדבר,

00:07:17:09 00:07:11:05

כמו שלירושלים יש שם את אזור ירושלים ולת"א יש את אזור ת"א, גם שם זה היה.

00:07:20:09 00:07:18:10

זה היה האזור שלנו.

-מה היה מזג האוויר שם?

00:07:24:05 00:07:20:21

מזג האוויר היה משתנה, בחורף היה קר.

00:07:28:02 00:07:24:07

קר מאוד?

-היו ימים יותר קרים וימים פחות קרים.

00:07:31:23 00:07:28:20

מזג האוויר באופן כללי היה טוב,

00:07:34:20 00:07:32:20

המקום הוא הררי,

00:07:40:03 00:07:38:22

המקום היה טוב.

00:07:42:03 00:07:40:05

הייתה שם גאות?

-כן, הייתה גאות.

00:07:44:12 00:07:42:05

בגלל הגאות הנחל תמיד

זרם בקיץ, ובחורף

00:07:47:08 00:07:46:03

לא הפסיק לזרום.

00:07:51:13 00:07:48:20

מה שכן, היינו פוגשים בגאות

במרחק מה, בירידה מהכפר.

00:07:53:00 00:07:51:21

אתה מדבר על הגאות?

-נכון.

00:07:56:24 00:07:53:02

הייתם שואבים משם מים?

-כן, היינו הולכים ומביאים משם מים,

00:08:01:04 00:08:00:03

הנחל לא התייבש.

00:08:04:09 00:08:01:08

באילו עבודות בית היית עוזר?

-לאמא שלנו,

00:08:08:03 00:08:05:08

הייתי מביא קרשים מסוג "מגדו",

00:08:12:06 00:08:08:09

בעצמי או עם אחיותי.

00:08:17:11 00:08:12:17

האחיות שלי עזרו בטחינה

באמצעות אבן רחיים,

00:08:20:00 00:08:18:00

הן עזרו עם הטחינה באמצעות במכתש.

00:08:25:18 00:08:20:11

עשינו הכל יחד: אכלנו, שתינו

וקיבלנו אורחים. כך חיינו.

00:08:32:12 00:08:26:01

היית במסגרת לימודית?
-התחלתי ללמוד,

00:08:40:14 00:08:33:09
אבל מכיוון שלא היה מי שיעזור לאבי
בעבודות זה לא הסתדר וחזרתי לעבוד.

00:08:43:06 00:08:40:18
לא היה מי שיעזור לאבי עם העבודות.
-באיזה גיל זה היה?

00:08:48:10 00:08:44:01
בגיל 12-13 למדתי קצת,
למדתי את האותיות.

00:08:52:00 00:08:48:20
היה בית ספר בכפר?
-כן, היה.

00:08:54:17 00:08:52:12
היה שם בית ספר?
-כן, בתקופת שלטון הדרג.

00:08:58:16 00:08:55:11
בערים כבר היו בתי ספר, אך בכפרים
רק התחילו להקימם.

00:09:00:20 00:08:59:03
כשבית הספר נבנה,

00:09:05:00 00:09:01:07
אמרו לי שאני צריך לבנות בית,
הייתי בנאי בנוסף.

00:09:09:21 00:09:05:05
הספקת ללמוד מעט בבית הספר, למדת אותיות.
-אני לא יודע חיבור וחיסור,

00:09:13:13 00:09:10:08
אבל את אותיות ה א'-ב' כן למדתי ואני יודע
להבדיל ביניהן. עד היום אני יודע קרוא וכתוב.

00:09:16:06 00:09:13:17
אתה בעצם לא למדת מתמטיקה?
-לא, לא למדתי מתמטיקה.

00:09:18:09 00:09:16:09
למדת רק אמהרית?
-כן, אמהרית.

00:09:21:12 00:09:18:22
את אותיות ה א' ב' ?
-כן, אמהרית.

00:09:25:13 00:09:21:17
למדתי גם קצת לימודי דת.

00:09:28:24 00:09:26:24
למדתי את מה שיכולתי ללמוד.

00:09:32:05 00:09:29:18
כשעזרת למשפחה בעבודות השונות,

00:09:34:14 00:09:32:14
איך נראה היום שלך מהרגע
שקמת בבוקר?

00:09:39:09 00:09:35:19
שגרה, היינו קמים בבוקר והולכים
לאן שנאמר לנו ללכת.

00:09:45:17 00:09:41:04
אם העבודה הייתה עבודה רגילה,
היינו חוזרים בערב, בסיומה,

00:09:49:19 00:09:45:20
הולכים לישון, קמים שוב בבוקר, אוכלים,
מתארגנים ויוצאים שוב לעבודה.

00:09:52:21 00:09:50:07
היינו מסיימים את העבודה
וחוזרים הביתה,

00:09:59:20 00:09:54:13
כך זה היה בעבודות החקלאות.
אילו דברים לדוגמא אביך לימד אותך?

00:10:04:16 00:10:01:01
אבי לימד אותי את עבודות
הברזל ולא מעבר לכך,

00:10:06:02 00:10:04:19
אבל הוא היה מייעץ לי.

00:10:08:01 00:10:06:04
-הוא התעסק בעבודות ברזל?
-כן,

00:10:11:12 00:10:08:07
זה מקצוע שעבר מדור לדור. הוא למד

את זה מאביו והעביר את זה אליי.

00:10:13:20 00:10:12:05
הוא לימד אותי לעשות עבודה טובה,

00:10:17:09 00:10:16:08
להיות אדם טוב,

00:10:19:05 00:10:17:20
להיות ישר.

00:10:22:17 00:10:19:18
הוא לימד אותי המון בזמני
המנוחה מהעבודה.

00:10:31:05 00:10:23:08
איך היו החיים עם השכנים הלא יהודים? היה
להם אורח חיים שונה מהיהודים שביניהם?

00:10:34:22 00:10:32:10
הסתדרנו, חיינו יחד.

00:10:38:17 00:10:35:23
הם אהבו את ההתנהגות והעבודה
שלנו, וכך גם אנחנו.

00:10:41:22 00:10:39:03
היינו אנשים ישרים, לא
עשינו דברים רעים,

00:10:43:24 00:10:42:19
כמו אחים,

00:10:49:02 00:10:46:02
כיבדנו אחד את השני, עזרנו אחד לשני
ובילינו יחד. ככה חיינו.

00:10:56:04 00:10:49:18
היו חגים שחגגתם יחד?
-היו לנו את החגים שלנו, החגים היהודיים.

00:11:00:21 00:10:56:18
תחילה חגגנו את ראש החודש

00:11:06:03 00:11:02:04
10-12-15 ימים לאחר החג.

00:11:11:16 00:11:06:18
יש חג שנקרא "אספיהסרת" שבו
אף אחד לא העז לעבוד.

00:11:15:01 00:11:12:01
בנוסף לחג הזה, חגגנו את חג
הסוכות ואת ראש השנה.

00:11:19:11 00:11:15:12
החגים הללו נחגגו ביתר שאת.

00:11:26:07 00:11:19:13
בימי שישי לאחר השעה 2-3 באתיופיה,
אבי לא הרשה לנו לעבוד יותר,

00:11:28:11 00:11:26:24
הוא כיבד מאוד חגים.

00:11:32:09 00:11:28:22
-שמעת על ישראל בילדותך?

00:11:36:21 00:11:33:12
בקשר לישראל...
-האם שמעת על ירושלים?

00:11:41:21 00:11:37:08
באיזה גיל שמעת עליה בפעם הראשונה?
-זה היה אצל סבתא שלי,

00:11:46:19 00:11:42:14
כשהיינו אצלה בגילאי 10,11,12.

00:11:50:20 00:11:47:13
היתה "שימלה" שהופיעה לעתים בשמים

00:11:55:17 00:11:51:16
מה זה "שימלה"?
"-שימלה" קיימת גם פה.

00:11:56:21 00:11:55:22
"שימלה" היא סוג של ציפור?

00:12:00:00 00:11:56:23
זו מעין ציפור גדולה, כמו נשר, שעפה
בשמיים ונאמר עליה שהיא לא מתעייפת,

00:12:01:02 00:12:00:02
כך שמענו.

00:12:05:10 00:12:01:06
את הסיפורים על ירושלים שמעתי
מילדות, מאז שהכרתי את עצמי,

00:12:06:16 00:12:05:16
שמעתי והפנמתי.

00:12:09:23 00:12:07:09
כשהציפור הגיעה,

00:12:13:17 00:12:10:24
היינו שואלים אותה: "שימלה, שימלה
מה שלום המדינה שלנו?"

00:12:16:20 00:12:14:04
אנשים יצאו ושאלו אותה
מה שלום ירושלים,

00:12:21:07 00:12:17:04
ברגע ששמעו את הקול שלה.
היא עפה גם ביום וגם בלילה.

00:12:25:24 00:12:21:18
אני זוכר שנהגו לשאול את זה בזמנים ההם.
-הם יצאו?

00:12:30:13 00:12:26:04
הם יצאו ומדריכים סיפרו שהיא
הגיעה מירושלים.

00:12:34:14 00:12:31:04
"שימלה, שימלה, מה שלום המדינה שלנו
מה שלום ירושלים?"

00:12:36:18 00:12:34:20
הם היו אומרים.
אני זוכר את זה,

00:12:38:06 00:12:36:23
זה מה שהיה בהקשר לירושלים.

00:12:41:11 00:12:38:09
זה בעצם הדבר הראשון ששמעתי?
-הדיבור על ירושלים היה קיים.

00:12:42:14 00:12:41:13
בנוסף,

00:12:45:23 00:12:43:18
בתקופת שלטונו של היילה סלאסי,

00:12:47:21 00:12:46:18
התחלתי לבנות בתים,

00:12:51:10 00:12:49:10
התחלתי לבנות בתים,

00:12:53:03 00:12:52:02
למדתי.

00:12:58:23 00:12:54:01
כשהתחלתי לבנות בתים עבדתי,
במקביל, גם עם אבא שלי.

00:13:02:13 00:12:59:12
בגרתי, הבאתי ילדים
לעולם והקמתי בית.

00:13:08:02 00:13:02:22
בן כמה היית?
-הייתי בן 24-25.

00:13:11:20 00:13:09:12
בסדר, תמשיך.
-ככה התחלתי,

00:13:15:06 00:13:12:20
ואט אט התחלתי להרוויח כסף.

00:13:17:08 00:13:15:23
לפני שהתחלתי,

00:13:21:22 00:13:18:05
היה איש אחד, טיגרי, שעסק
בטחינה של תבואה בסביבה שלנו,

00:13:23:03 00:13:22:03
טחינת תבואה.

00:13:25:15 00:13:23:20
הוא עזב את העיסוק בטחינה,

00:13:29:13 00:13:25:18
ועבר לתחום חדש שהתחיל בכפר "טלמה",
בניית בתים מפח.

00:13:35:12 00:13:29:23
באותם זמנים, אם היית בונה בית מקש אז השונאים, גנבים וכו'
עלולים היו להבעיר אותו, דבר שהיווה בעיה רצינית,

00:13:38:05 00:13:36:07
תוצאה של מריבות פשוטות.

00:13:42:10 00:13:38:13

בתקופת שלטונו של היילה סלאסי החלה תקופה של בניית בתים מפח, כולם בנו בתים מפח.

00:13:45:16 00:13:43:00
באותם זמנים היה לי חבר טיגרי שעסק בטחינה של קטניות.

00:13:49:13 00:13:46:08
אבי הלך אתו לאיזשהו כפר על מנת לבנות בית,

00:13:53:14 00:13:49:21
ונתתי לו גרזן בתמורה לכך שילמד אותי.

00:13:56:10 00:13:54:10
על מנת שילמד אותך?
כן, על מנת שאלמד ממנו לאט.

00:13:59:24 00:13:56:24
כשעסקנו בעבודות ברזל ראיתי איך אבא שלי היה עושה את זה,

00:14:04:01 00:14:00:08
ראיתי באמצעות העיניים וזכרתי בבטן, וכשהוא הלך, יישמתי את מה שראיתי,

00:14:05:24 00:14:04:06
סיימתי את כל העבודה.

00:14:09:03 00:14:06:03
לאחר מכן, ביצעתי את עבודות הברזל, וכמו שסיפרתי לך, פרשתי מהלימודים.

00:14:12:22 00:14:09:13
בהמשך, כשזה הגיע, כבר גרתי מחוץ לבית, בנפרד מאבי

00:14:16:00 00:14:13:13
והקמתי בית. כשהחבר הטיגרי עזב

00:14:18:05 00:14:16:22
כשהתחיל לעבוד,
הלכתי אליו,

00:14:21:00 00:14:19:00
הלכתי עד אליו כדי ללמוד.
-זה היה רחוק?

00:14:23:18 00:14:21:06
זה היה רחוק, כמו מפה ועד רחובות,

00:14:30:17 00:14:24:14
רכבתי על סוס שהיה לי עד אליו.
הוא עבד ועבד ואני עזרתי לו

00:14:32:16 00:14:30:24
בלא תמורה.
-הוא לא שילם לך?

00:14:36:22 00:14:32:20
עבדתי ללא תמורה, רציתי ללמוד
את העבודה, לא רציתי כסף.

00:14:41:01 00:14:37:07
עשיתי לו טובה ועזרתי לו.
היינו מאוד מיוחדים וסייעתי לו.

00:14:44:05 00:14:41:03
רציתי לעזור לו בגלל שהוא עזב
את העיר ועבר לעבוד בכפר,

00:14:46:19 00:14:44:19
אז הכנתי גרזן והבאתי
לו אותו במתנה.

00:14:50:00 00:14:47:21
באמצעות הגרזן הזה הייתי
מבקע עבורו קרשים.

00:14:53:03 00:14:50:16
עבדתי גם עם פטיש, ובנוסף
הבאתי לו דברים שביקש.

00:14:57:14 00:14:53:10
היה מד מטר? זה נקרא פה מטר, נכון?
-נכון.

00:14:58:23 00:14:57:18
בעצם אומרים מטר.
-נכון.

00:15:00:17 00:14:59:00
הייתי מודד עם זה.
-מה היית מודד עם זה?

00:15:04:01 00:15:00:20
הייתי מודד את העץ וכשהוא ביקש
לחתוך אותו, הייתי חותך ומביא לו.

00:15:06:09 00:15:04:03

ככה למדתי, בשבילי.

00:15:09:13 00:15:07:06
עם הזמן ולאחר שראיתי ורכשתי ניסיון,

00:15:12:05 00:15:10:04
פגשתי אדם אמיד

00:15:16:23 00:15:13:05
שראה שאני מתכוון לעזוב, והציע לי
לבנות לו בית ולהתנסות על חשבוננו.

00:15:19:09 00:15:17:03
איפה זה היה?
-אצלנו בכפר.

00:15:21:20 00:15:19:11
בסדר.
-הוא היה חבר מאוד טוב שלנו,

00:15:26:00 00:15:22:06
אבא שלי קיבל ממנו חלקת אדמה

00:15:28:22 00:15:26:05
והיינו מעבדים את האדמה ונהנים
מפירותיה בלי לשלם לו על כך.

00:15:33:10 00:15:29:19
היינו משלמים לו רק בעבודות ברזל שהכנו.
הוא ביקש ממני לבנות לו מבנה

00:15:36:15 00:15:34:11
לאכסון תבואה, וככה למדתי.

00:15:40:18 00:15:37:06
ואז הוא נתן לי חלקת אדמה גדולה
שחרישתה ארכה שלושה ימים

00:15:44:03 00:15:42:06
תמורת העבודה שביצעתי בשבילו.
-כן.

00:15:47:24 00:15:44:18
בנית לו את המבנה?
-בנית לי את המבנה בחינם,

00:15:52:13 00:15:49:02
ואת האדמה הוא נתן לי על מנת שאחרוש אותה.
-האדמה היתה שלו?

00:15:54:24 00:15:52:17
זאת היתה התמורה לעבודה שלי.

00:15:58:03 00:15:55:21
הוא ביקש ממך לבנות לו מבנה?
-כן.

00:15:59:17 00:15:58:06
ספר לי איך בנית את הבית.

00:16:04:10 00:15:59:21
בצמוד לבית מגורים שלו
הייתה חצר,

00:16:05:24 00:16:04:12
את המבנה בניתי בצמוד.

00:16:08:07 00:16:06:01
מאיפה הבאת את הכלים?
-קניתי את הכלים.

00:16:10:09 00:16:08:19
בעצמך?
-קניתי בעצמי.

00:16:14:16 00:16:10:13
אילו סוגי כלים קנית? איך מתבצעת
בניית מבנה באתיופיה?

00:16:20:10 00:16:14:18
תראי, צריך פטיש שבעזרתו מיישרים קרשים,
סרט מדידה, מסור ידני,

00:16:23:20 00:16:20:22
ופטיש על מנת לדפוק מסמרים,
אלה כל הכלים שצריך,

00:16:26:14 00:16:24:13
אין דברים אחרים שצריך.
-מה עוד צריך מעבר לזה?

00:16:30:04 00:16:26:16
ואיך בונים את הקירות?
-בשביל הקירות הבעלים הביא קרשים,

00:16:31:18 00:16:30:13
המון קרשים.

00:16:37:02 00:16:32:16
בסדר, וכשאתה בונה את הבית?

-אני בונה ממה שהובא לי.

00:16:40:10 00:16:37:06
הוא היה מוצא קרשים, מנסר, מביא
ועורם אותם בצורה מסודרת.

00:16:43:08 00:16:40:19
אני הייתי מודד ומסרטט על הקרקע,
כדי לחשב כמה צריך.

00:16:46:24 00:16:43:24
אחרי שמדדתי וחישבתי, הייתי
אומר לו כמה ציוד צריך.

00:16:50:13 00:16:47:05
העמדנו את הקירות,

00:16:54:07 00:16:50:20
וכשסיימנו את בנייתם
עברנו לכיסוי הגג.

00:16:58:17 00:16:54:10
אוקיי, כשבנית בית, מה הדבר
הראשון שהיית צריך לעשות?

00:17:01:05 00:16:58:23
לחפור יסודות לבית באדמה.
-מה שטח הקרקע שחפרתם?

00:17:03:20 00:17:01:08
היה גודל סטנדרטי וקבוע?

00:17:06:00 00:17:03:22
כן, היו גדלים קבועים.
-מה היה הגודל?

00:17:09:08 00:17:06:02
חצי מטר, או מטר וחצי למי שחזק ויכול,

00:17:11:03 00:17:10:01
חזקים מאוד.

00:17:13:02 00:17:11:10
אחרי שכל הקירות עמדו,

00:17:15:04 00:17:13:10
זזה עמד מאוד יציב,

00:17:18:15 00:17:15:13
החזיק בצורה מאוד טובה.

00:17:20:20 00:17:18:21
זה לא זז.
-לא נע?

00:17:22:01 00:17:20:22
זה היה בסיס חזק.

00:17:27:09 00:17:22:08
זה היה מדוד?
-בטח שזה היה מדוד, איך אפשר בלי למדוד.

00:17:30:20 00:17:27:13
לאחר המדידה, מה הדבר הראשון שעשיתם?
-חפרנו באדמה

00:17:32:12 00:17:30:24
וחיפנו לפי המידות

00:17:37:18 00:17:32:15
ולפי הצורך, על מנת שלא יהיה
רפוי. ואז מתחנו חבל.

00:17:43:02 00:17:38:06
לפי החבל יישרנו, סרטטנו, חפרנו
באדמה והעמדנו את הקרשים,

00:17:47:01 00:17:43:17
הקרשים הראשונים.
-בתוך האדמה שנחפרה,

00:17:49:07 00:17:47:07
את זה הבנתי,
אבל מה החזיק אותנו?

00:17:53:09 00:17:49:13
עשינו חיפוי לקירות וחיברנו
אותם על ידי מסמרים.

00:17:57:03 00:17:54:06
תראי, לדוגמא הקיר הזה, חוטבים
את העצים כדי שיהיו חלקים

00:18:02:02 00:17:57:06
וקודם כל מעמידים את הקירות.
לאחר שהם יציבים וחזקים,

00:18:05:14 00:18:02:10
מחפים אותם וכשמסיימים
בונים את הגג.

00:18:07:14 00:18:06:07
ממה היה עשוי הגג?

00:18:10:01 00:18:07:23
מקרשים שחוברו בעזרת מסמרים,

00:18:13:19 00:18:10:10
שמנו את כל הקרשים
למעלה ואז מסמרנו.

00:18:16:22 00:18:14:02
כל הבתים שבנית היו עשויים מעץ?

00:18:20:05 00:18:17:07
היו בתים שהיו עשויים מלבנים,
היו 3-4 סוגים.

00:18:23:10 00:18:20:07
הבנתי, בהתחלה,
לאותו אדם בניתם בית מעץ.

00:18:29:17 00:18:23:15
הכל היה עשוי מעץ? התקרה, הקירות.
כן, ומעליו שמים כיסוי מפח.

00:18:33:01 00:18:30:08
אחרי ששמנו את הפח, הוא
שמח על העבודה שעשיתי

00:18:35:10 00:18:33:03
ונתן לי כסף. הייתי מאוד מאושר
על שהרווחתי כסף.

00:18:37:06 00:18:35:18
איפה מצאת פח לבנייה?

00:18:39:09 00:18:37:08
הוא קנה, הלך לשוק וקנה.

00:18:42:10 00:18:39:14
בזמנו, זה היה יקר?
-המחיר היה זול בזמנו.

00:18:45:00 00:18:42:15
זה היה יקר?
-זה לא היה יקר.

00:18:48:23 00:18:45:08
בעבר ערך המטבע האתיופי היה גבוה ולכן

לא היה צריך הרבה, היום המטבע חלש.

00:18:50:11 00:18:49:00
כל המוצרים היו זולים,

00:18:51:23 00:18:50:23
בכל מקום.

00:18:55:16 00:18:53:09
אחרי שבניתי את הבית,

00:18:59:20 00:18:57:20
כמו שסיפרתי לך, הייתי בבית אבי,

00:19:03:23 00:19:00:17
והיה שם בור לשאיבת מים,

00:19:06:19 00:19:04:21
מקום שנבעו ממנו מים.

00:19:11:04 00:19:07:02
המים חלחלו מתחת לאדמה עד שהגיעו לנקודה
ממנה נבעו ושימשו לשתייה, לאנשים ולמקנה.

00:19:14:11 00:19:11:11
היינו משקים שם את הצמחייה
ונבטו שם זרעי אקליפטוס,

00:19:17:01 00:19:15:14
שתילי אקליפטוס,

00:19:19:05 00:19:17:13
והם צמחו וצמחו.

00:19:23:09 00:19:19:20
שתלתי אותם בחצר בשביל
אבא שלי ונתתי להם לצמוח.

00:19:26:16 00:19:24:05
שתלת אותם?
כן, שתלתי והם צמחו.

00:19:32:20 00:19:26:22
השתיל הגיע לגובה של 25-30 מטר.

00:19:35:23 00:19:32:24
הבנתי. למה שתלתם אקליפטוס?
לבניית בית.

00:19:38:22 00:19:36:15

זה היה סוג העץ העיקרי?
-זה כמו קרש.

00:19:41:17 00:19:39:04
זה אומר שאקליפטוס היה עץ טוב?
-טוב מאוד,

00:19:44:12 00:19:41:20
גם היום זה סוג העץ שמגיע לפה.

00:19:46:16 00:19:44:19
זה היה צריך להיות אקליפטוס?
-כן, אקליפטוס.

00:19:50:23 00:19:47:00
בהמשך נטען שאין מספיק קרקע
והתושבים עקרו את העצים,

00:19:52:07 00:19:51:06
את כל העצים.

00:19:57:00 00:19:52:18
כל מי שהיה באזור דברות
חטבו ולקחו מהעצים.

00:19:59:10 00:19:57:04
כל אחד לקח את חלקו, וגם אני
לקחתי את החלק שלי.

00:20:03:22 00:20:00:14
בזמנו, כבר חייתי שלוש
שנים ב"גוג'ו" מחוץ לבית,

00:20:06:24 00:20:05:04
היה לי בית משלי.

00:20:09:21 00:20:07:23
באותו זמן היית נשוי?

00:20:12:06 00:20:10:03
כבר היו לי שלושה ילדים.
-שלושה ילדים?

00:20:15:00 00:20:12:08
באיזה גיל התחתנת?
-בגיל 21.

00:20:18:15 00:20:17:01
התחתנתי בגיל 21,

00:20:22:22 00:20:18:19
הבאתי שלושה ילדים לעולם
וחייתי מחוץ לבית הוריי.

00:20:25:13 00:20:23:02
היה לי בית משלי ולאבי
היה בית משלו,

00:20:27:01 00:20:25:20
אבל לא היינו רחוקים
האחד מהשני,

00:20:31:00 00:20:27:17
את הבית בנינו קרוב לבית אבי,
אף ילד לא גר רחוק.

00:20:38:04 00:20:32:01
זה הבית הראשון שבניתי, כבר ידעתי
את העבודה והייתי בעל ניסיון

00:20:39:22 00:20:38:20
אחרי שכבר עשיתי את זה.

00:20:44:08 00:20:40:07
אמרתי לעצמי "מה כבר יכול להיות?"
והחלטתי לבנות בית מפח,

00:20:49:18 00:20:45:12
קודם כל בשביל ללמוד כי כבר
ידעתי לבנות ורכשתי ניסיון.

00:20:52:17 00:20:50:07
אחרי שראו אותי בונה
את הבית מפח,

00:20:54:24 00:20:53:21
אנשים הציעו לי עבודה.

00:20:59:16 00:20:56:07
בניתי בית תמורת 15 ביר,

00:21:03:09 00:21:00:15
ובית גדול יותר בניתי תמורת 35 ביר.

00:21:05:22 00:21:03:14
מה הכוונה ב"יותר גדול"?
-בית גדול.

00:21:10:09 00:21:06:10
גדול, יש קטן ויש גדול, כמו

שיש פה 3 חדרים ו4 חדרים.

00:21:14:08 00:21:11:03

לאחר שבניתי את הבתים
הרווחתי 100 ביר.

00:21:19:07 00:21:16:02

ב 100 ביר שהרווחתי, קניתי 30
פחים לבנייה.

00:21:23:07 00:21:20:20

30 פחים ב- 100 ביר?
-נכון, 30 פחים.

00:21:27:22 00:21:23:11

-כמה בתים בונים עם 30 פחים?
עם 30 פחים בניתי לעצמי בית.

00:21:30:04 00:21:28:13

בית אחד בודד?
-רק בית אחד.

00:21:32:22 00:21:30:09

עם 30 פחים ניתן לבנות רק בית אחד?
-נכון.

00:21:36:18 00:21:34:11

מודדים את הקרקע
שתתאים ל-30 פחים.

00:21:41:02 00:21:37:02

היה גם מעבר, היו אנשים אמידים שבנו עם 70-80 פחים,
אבל אני עוד לא יכולתי להרשות לעצמי,

00:21:43:07 00:21:41:24

כמו על הבית המרובע.

00:21:45:21 00:21:43:19

אחרי שבניתי לעצמי בית,

00:21:48:24 00:21:46:04

הוכרתי כבנאי.

00:21:52:11 00:21:50:05

הכלים שהייתי צריך
הם גרזן,

00:21:54:04 00:21:52:22

דבר ראשון,
אחרי זה "מרטלו".

00:21:58:04 00:21:54:14
למה היה צריך גרזן?
-הגרזן שימש ליישור הקרשים.

00:22:00:21 00:21:58:08
בסדר.
-משתמשים בו לסרטוט וליישור העץ.

00:22:02:18 00:22:00:24
דבר ראשון - פטיש,
ודבר שני - מד מטר.

00:22:05:04 00:22:03:07
שלישי - חבל,
ורביעי - מסור.

00:22:07:06 00:22:05:12
למה משמש המסור?
-לניסור העצים,

00:22:10:20 00:22:08:23
בשביל הקרשים הארוכים והקצרים,

00:22:13:23 00:22:11:04
אלה הכלים שהיה צריך.
-אין כלים אחרים?

00:22:16:13 00:22:14:03
אלה היחידים שעבדת איתם?
-לא, בנוסף קניתי 30 מסמרים.

00:22:20:21 00:22:17:18
ב-70 ביר קניתי חמש קופסאות מסמרים,
בזמנו זה היה מאוד זול.

00:22:22:09 00:22:21:08
הייתי מאוד מאושר,

00:22:23:17 00:22:22:20
בניתי בית.

00:22:27:13 00:22:24:05
בניתי בית מפח ולא היה מאושר ממני.

00:22:32:02 00:22:27:23
יכולתי להרשות לעצמי
להיות קרוב לבית הוריי,

00:22:35:04 00:22:32:22

אפילו לחבריי.
שימי לב,

00:22:38:20 00:22:35:23
בעבודה אסור להתעצל. אם
מתמידים - לומדים הכל.

00:22:42:18 00:22:39:04
לאחר מכן, אבי ביקש ממני לעבוד איתו בחקלאות,
ואמרתי לו שאני לא מתכוון לעבוד איתו יותר.

00:22:45:05 00:22:44:05
איך הוא הגיב?

00:22:48:24 00:22:45:09
אמרתי לו שזה לא מסתדר לי ושאני
לא יכול לעבוד איתו בחקלאות

00:22:50:14 00:22:49:04
והוא נעלב ממני.

00:22:52:18 00:22:50:21
לכמה זמן הוא נעלב?
-לא יכולתי לעבוד איתו.

00:22:57:19 00:22:53:16
לי היו שלושה ילדים ולהוריי נותרה
רק ילדה אחת שגרה בבית.

00:22:59:21 00:22:57:23
היא הייתה תלמידה, היא למדה.

00:23:03:24 00:23:00:04
המשפחה שלי הייתה יותר גדולה
ואצל אבי לא נשאר אף אחד.

00:23:06:21 00:23:04:12
אמרתי לו שאני לא אעסוק יותר בעבודות
ברזל וזה יהיה שייך לו,

00:23:10:09 00:23:06:23
ושלא אעסוק יותר בעבודות חקלאות. "הכל
שלך, מעכשיו אני עובד לבד לפרנסתי".

00:23:13:12 00:23:11:01
הוא מאוד התאכזב.

00:23:17:03 00:23:13:23
הוא אמר לי, "אתה הבן היחידי שיש לי
ואתה עוזב אותי?" הוא התאכזב.

00:23:20:05 00:23:17:22
אין מה לעשות, זו העבודה.

00:23:24:09 00:23:20:24
עבדתי ועבדתי בלי הפסקה.

00:23:29:04 00:23:24:12
הציעו לך הרבה עבודות? הכירו אותך?
-הייתי ידוע גם במקומות רחוקים.

00:23:34:03 00:23:29:07
העבודות היו בכפר?
-בכל הכפרים, הייתי מסתובב הרבה.

00:23:35:24 00:23:34:07
הזמינו אותך?
-כן, הזמינו אותי.

00:23:41:19 00:23:36:24
הזמינו אותי הרבה לבנות בתים. בעלי
הבתים היו עורכים סעודות לעובדים.

00:23:45:21 00:23:42:00
הם היו שוכרים בכל פעם 10-13 אנשים
שיעבדו ובכל יום בעלי הבית הזמינו

00:23:48:14 00:23:45:24
מישהו שהיה אחראי למזון ולשתייה
שלהם. אלה היו בעלי הבית.

00:23:50:09 00:23:49:08
מהמעסיק שהזמין אותי לבנות
את הבית,

00:23:53:13 00:23:51:00
הייתי מבקש שימליץ לי על העובדים טובים.

00:23:55:10 00:23:53:23
הוא אמר מי הטובים ביניהם,

00:23:59:07 00:23:56:00
מי יודע לחתוך ומי יכול
להיות לי לעזר.

00:24:02:02 00:23:59:09
הייתי מבקש מבעל הבית לתת לעובד
הפחות טוב לסחוב עצים,

00:24:07:00 00:24:03:03

לעשות עבודה פיזית, ואת הטובים לקחתי אליי.

00:24:12:13 00:24:07:11
הייתי מחלק להם מטלות בצורה מסודרת, ובינתיים התקדמתי בבנייה.

00:24:15:08 00:24:13:03
קיבעתי קרשים בתוך האדמה,

00:24:17:15 00:24:15:16
בתור התחלה העמדתי כ-20 קרשים.

00:24:20:06 00:24:17:18
בסדר, זה אומר שהיו לך עובדים? -מה?

00:24:22:13 00:24:20:15
לא היו לי עובדים, בעלי הבתים אספו את העובדים.

00:24:25:18 00:24:22:15
הוא אסף והביא אותם אליך? -אני הייתי רק המעסיק,

00:24:28:09 00:24:25:21
קיבלתי את הכסף, לא אני הוא ששילם להם.

00:24:31:21 00:24:28:23
אז מי שילם להם? -בעל הבית שילם.

00:24:37:14 00:24:32:09
הוא דאג להם לאוכל ולשתייה, ארגן להם הכל. אכלתי ושתיתי יחד איתם שם.

00:24:40:12 00:24:38:01
בסיום העבודה הם לא קיבלו כסף. אני היחיד שהרוויח כסף.

00:24:43:23 00:24:41:10
אני ביקשתי מבעלי הבית להביא לי לעבודה את האנשים הטובים.

00:24:47:13 00:24:44:07
בהמשך, על מנת לייעל את העבודה, בניתי שני גרזנים

00:24:48:23 00:24:47:17

והם גדעו עבורי בעזרת שני הגרזנים.

00:24:53:14 00:24:49:02

הם גדעו במקביל: כשאחד סיים - השני עבד,
ואת מה שהם סיימו, העמדתי כבר באותו היום.

00:24:56:04 00:24:53:21

הייתי מסיים ביום אחד קירות
בגודל הבית הזה.

00:24:59:17 00:24:56:06

אנשים התפלאו והתלהבו ממני.

00:25:02:08 00:24:59:21

מעולה. הייתי בונה ולמחרת,

00:25:07:01 00:25:02:24

כשהעבודה הפכה לקלה יותר כי
נשארה רק העבודה בתוך הבית,

00:25:11:02 00:25:07:11

הייתי מבקש מבעל הבית לשלוח את
כל העובדים ולהביא לי עובדים אחרים.

00:25:13:01 00:25:11:06

עובדים חדשים?

-כן, היו שם במקום,

00:25:14:18 00:25:13:08

אנשים שגרו בשכנות.

00:25:17:19 00:25:14:22

אם היו לך עובדים טובים,
למה החלפת אותם?

00:25:19:11 00:25:18:01

אלה שעבדתי איתם אתמול,

00:25:21:06 00:25:19:16

העבודה שלהם נגמרה.

00:25:23:23 00:25:21:23

-העבודה שלהם נגמרה?

00:25:25:22 00:25:24:03

והעבודה של העובדים החדשים התחילה.

00:25:28:07 00:25:26:07

אותם לא שחררתי עד שסיימו
לבנות את הבית.

00:25:31:13 00:25:29:01
ביקשתי ממנו להביא לי את האנשים
והוא הלך וביקש מהם לעבוד.

00:25:35:24 00:25:32:00
אם הם היו אמורים ללכת לעבוד בחקלאות, הוא היה
שולח במקומם את ילדיו, כדי שהם יבואו לעזור לי.

00:25:37:03 00:25:36:03
כך הייתי בונה,

00:25:40:00 00:25:37:10
ותוך 8-10 ימים הייתי מסיים
לבנות את הבית.

00:25:41:06 00:25:40:02
את הבית?
כן, את הבית.

00:25:45:07 00:25:41:15
כמה שעות ביום נמשכה
עבודת הבנייה?

00:25:47:14 00:25:45:11
עבדנו במשך 12 שעות ביום באתיופיה.

00:25:52:14 00:25:47:22
בשביל לבנות בית אחד?
אם עבדנו במרץ, יכולנו לסיים תוך 12-13 יום.

00:25:55:02 00:25:52:23
ב-13 ימים הצלחתם להעמיד בית גדול?
בית גדול.

00:25:59:00 00:25:55:14
במידה שעבדנו כל יום, בית גדול יכולנו
לסיים לבנות תוך 14-15 ימים,

00:26:02:03 00:25:59:20
והוא יעלה בין 80-90 ביר.

00:26:05:02 00:26:03:02
קיבלנו את הכסף, ברכנו
אחד את השני,

00:26:10:07 00:26:05:11
סגרנו את כל הפתחים. לפי מנהג
המקום סגרנו הכל עם הקרשים.

00:26:12:01 00:26:10:11
אטמתי את כל הפתחים

00:26:13:12 00:26:12:11
ומסרתי את הבית.

00:26:17:00 00:26:13:18
הם ברכו אותי, ארגנו הכל, ואף היו
כאלה שנתנו כבש במתנה,

00:26:19:06 00:26:17:17
האנשים האמידים שממש
אהבו את העבודה.

00:26:23:11 00:26:19:14
זה מעבר?
-זו מתנה, אות הוקרה.

00:26:28:21 00:26:24:00
הם נתנו, ואני לקחתי הכל, חזרתי לביתי
ומיד הזמינו אותי לעבודה נוספת.

00:26:32:24 00:26:28:23
בימי חג ה"ארבטו" כמות העבודה
גדלה מאוד, כמעט פי 3.

00:26:34:11 00:26:33:02
מה זאת אומרת?
-העבודה, העבודה.

00:26:41:07 00:26:34:18
"ארבטו" זה חג נוצרי שנחגג בערב חג פסח.
אנחנו, היהודים, חגגנו את פסח,

00:26:44:15 00:26:41:11
והחג הנוצרי התחיל מעט לפני פסח ונמשך חודשיים
לעומת חג הפסח שלנו שנמשך 8 ימים.

00:26:48:00 00:26:46:06
בזמן הזה היה ביקוש רב

00:26:51:22 00:26:48:05
והמון עבודה?
-כן, האנשים היו בחופש.

00:26:54:09 00:26:52:09
זו הייתה עונת הקיץ והם
לא זרעו ולא חרשו,

00:26:57:01 00:26:54:24

ולכן הם ניצלו את הזמן
הזה לבניית בתים.

00:27:02:20 00:26:57:16
לפי מה שאתה אומר, תמורת 100 ביר
אנשים יכלו לבנות בית.

00:27:06:24 00:27:03:18
כמה הוא שילם?
-את הסכום הזה הוא שילם לי,

00:27:08:20 00:27:07:03
ובנוסף לזה הוא קנה
חומרים ב- 400-500 ביר.

00:27:10:13 00:27:09:01
הוא קנה גם בסכומים גבוהים יותר.
-למה

00:27:11:15 00:27:10:15
הוא קנה את כל זה?

00:27:16:14 00:27:11:17
הוא קנה פחים, קרשים ומסמרים
ואני הייתי מגיע רק עם הכלים שלי.

00:27:20:17 00:27:17:05
ככה עבדתי.
-כמה סוגי בתים היית בונה?

00:27:24:21 00:27:20:23
יש שני סוגי בתים שנבנו בכפרים.

00:27:29:15 00:27:24:24
סוג אחד נקרא "גבאזה". גם אם הבנייה פשוטה
אני ארחיב מעט על סוג זה של בנייה.

00:27:31:24 00:27:29:24
לבית עם 4 קירות קראנו
"בית קב", זה סוג נוסף.

00:27:34:14 00:27:32:22
הקירות...
-בסדר.

00:27:37:24 00:27:35:00
היו לו 4 קירות?
-נכון.

00:27:40:08 00:27:38:09

כמו שאת רואה בית אחר עם 4 קירות...
-כן.

00:27:42:16 00:27:40:10
זה היה אותו הדבר,
לזה אני מתכוון.

00:27:48:03 00:27:43:09
בנינו "בית קב", אבל בניית בית "גבאזה"
היתה ממש פשוט. ישר, כמו במפעל,

00:27:50:09 00:27:48:09
עבודה מהירה,

00:27:55:20 00:27:51:06
כמו צורת הבנייה של בתי הספר
שרואים בטלוויזיה.

00:27:57:11 00:27:55:23
-נכון.
זה מה שנקרא "גבאזה".

00:28:00:15 00:27:57:13
מה בנוגע לתקרה?
-כבר יש תקרה.

00:28:03:24 00:28:00:17
יש הבדל בין שני הסוגים?
-אין הבדל, הכל עשוי מעץ, אותו הדבר.

00:28:08:05 00:28:04:09
הכל היה עשוי מעץ?
-הכל מעץ, היו קרשים עקומים וישרים, ובחרנו את הישרים.

00:28:10:23 00:28:09:07
מה זאת אומרת?
-על מנת שיתאימו אחד לשני.

00:28:15:03 00:28:11:01
ויתרנו על העקומים ובחרנו את החלקים
והישרים כדי שהגג יהיה ישר, כמו פה.

00:28:20:21 00:28:16:12
בשבילך, וגם בשביל שהבעלים יהיו מרוצים,
בחרנו את הקרשים המושלמים.

00:28:23:10 00:28:21:19
אין צורך בבוץ?
-בטח, היה בוץ.

00:28:26:09 00:28:24:02
מתי השתמשתם בבוץ?

00:28:28:22 00:28:26:11
כשסיימתם לבנות את הבית?
-בסיום בניית הבית,

00:28:30:04 00:28:28:24
אחרי שכיסינו הכל,

00:28:34:00 00:28:30:23
אחרי שסיימנו עם קירות התקרה וכו'
-אחרי שסיימנו וחיברנו הכל,

00:28:37:12 00:28:34:09
הוא חפר באדמה, הכין תערובת בוצית
לחיפוי הקירות ויכול היה להיכנס לבית.

00:28:39:17 00:28:37:20
הוא הכין את זה מחוץ לבית?
-בחוץ.

00:28:43:18 00:28:40:07
האם הטיוח עם הבוץ נעשה
גם בחלק החיצוני של הבית

00:28:45:24 00:28:44:01
או שרק בחלק הפנימי של הבית?
-רק בחלק הפנימי של הבית.

00:28:47:18 00:28:46:06
אז רק בחלק הפנימי?
-רק בחלק הפנימי.

00:28:50:22 00:28:47:21
בערים חיפו גם את החלק החיצוני,
אבל בכפרים רק את החלק הפנימי.

00:28:53:08 00:28:51:15
אחרי שהסתיימה הבנייה
הוא היה מאושר,

00:28:55:13 00:28:53:11
וחפר באדמה בקרבת
הבית שנבנה.

00:28:58:11 00:28:55:23
הוא הביא מים בעזרת חמורים,

00:29:02:21 00:28:59:19

אם זה היה בחורף השתמשו במי
הגשם שהתנקזו לשלוליות.

00:29:05:04 00:29:03:04
הם הכינו תערובת וטייחו
עם זה את הקירות.

00:29:10:15 00:29:05:13
שלב זה נעשה בידי הבעלים, את העבודה שלי
סיימתי בלי ליטול חלק בכל נושא הטייח.

00:29:14:20 00:29:11:13
אם היו פגמים במה שאני עשיתי, אני
הייתי האחראי והזמינו אותי שוב.

00:29:18:11 00:29:16:04
אם הייתה איזושהי בעיה קטנה,

00:29:21:10 00:29:18:15
הייתי מגיע לחצי שעה ומטפל בה.

00:29:23:14 00:29:21:14
הזמינו אותך?
כן, הזמינו אותי אם הייתה בעיה כלשהי,

00:29:25:15 00:29:23:17
אם משהו היה חסר.
-אם היה משהו שהפריע להם.

00:29:29:03 00:29:25:21
לכן, אפילו כשבנינו את הגג, היינו
חייבים לנהוג בזהירות רבה.

00:29:32:00 00:29:29:11
הרי הפח הוא רכיב מאוד דק

00:29:35:07 00:29:32:13
ואם בטעות הזזנו את היד, המסמר
עשוי היה לגרום לחור,

00:29:37:24 00:29:35:18
שעלול היה לגרום לנזילה
שבגינה הוא היה קורא לי.

00:29:41:16 00:29:38:11
בשביל שזה לא יקרה
היו לי מסמרים קטנים.

00:29:43:02 00:29:42:01
ככה זה עבד.

00:29:50:00 00:29:43:06
נהגת ללכת לבדוק את כל הבתים
שבנית לאחר זמן מה?

00:29:53:09 00:29:50:15
הייתי הולך באופן אקראי, אם הייתי בסביבה.
רק כאשר היו מזמינים אותי,

00:29:59:21 00:29:53:12
הייתי הולך, ובמידה שהיינו מטיילים שם,
הזמינו אותי לקפה, לאכול אינג'רה.

00:30:06:19 00:30:00:06
אם במקרה הייתי בסביבה, הם היו מכריחים אותי
לבקר אותם. הפכנו למשפחה בעקבות העבודה.

00:30:08:13 00:30:07:06
ראשית, הוא פשוט ישר.

00:30:10:23 00:30:08:17
ל"גבאזה" קראנו כך בגלל
הצורה העגולה שלו,

00:30:12:12 00:30:11:03
ככה בנו בכפרים.

00:30:16:09 00:30:13:04
אבל השני, כמו שהראיתי לך,

00:30:18:22 00:30:16:12
שימי לב, כל אחד כזה זה קרש

00:30:20:13 00:30:19:11
של הגג.

00:30:22:17 00:30:21:15
הפח

00:30:26:20 00:30:23:20
הפחים לא יכלו לעמוד
בכוחות עצמם,

00:30:31:21 00:30:27:04
כל אחד מהם חוזק
על ידי מסמרים,

00:30:33:24 00:30:32:23
הידקנו אותם עם מסמרים.

00:30:37:09 00:30:34:03
את הקרשים והגג?
-נכון.

00:30:40:06 00:30:37:13
לדוגמא, זה עץ. גם פה
הייתי צריך להוסיף,

00:30:43:05 00:30:40:10
אבל החלטתי לוותר על זה.
זה קרש וזה קרש.

00:30:45:01 00:30:43:08
אני מכה פה
ואחר כך פה.

00:30:48:19 00:30:45:10
אני מכה פה, ופה זה בסוף.

00:30:50:19 00:30:49:01
איפה שיש חלק מיותר בקרשים,

00:30:53:15 00:30:51:15
את רואה שפה זה ארוך,

00:30:55:24 00:30:53:24
כשאני מגיע לפה, אחרי
ששמתי מעליו פח,

00:31:02:18 00:30:58:02
נשאר חלק מיותר. את החלק המיותר
אני מנסר ומסיר בצורת משולש.

00:31:07:23 00:31:04:22
כך היינו עובדים, אבל
בסיום העבודה,

00:31:13:12 00:31:08:03
מפה עד לפה צריך לחתוך
את הפח, וגם מפה עד לפה.

00:31:15:12 00:31:13:21
מפה עד לפה אוטמים.

00:31:18:15 00:31:15:15
זה צריך להיות עד לפה,
החלק הזה הוא החלק החשוב שמאגד.

00:31:22:20 00:31:18:20
בצורה כזאת את סוגרת, וחותכת

את הפח בצורה הזאת.

00:31:25:12 00:31:23:02

את סוגרת בצורה הזו, אוטמת ומסיימת את העבודה.

00:31:26:23 00:31:25:14

לאחר שסיימת את זה את משוחררת,

00:31:31:08 00:31:28:08

זה הסימן לסיום העבודה.
-כמו שאת רואה, זאת היתה העבודה,

00:31:36:14 00:31:33:18

אבל בנייה של "גבאזה" היתה פשוטה יותר.
-כן.

00:31:41:23 00:31:36:24

את רואה כמה חיתוכים צריך,
תראי כמה, פה זה ארוך.

00:31:43:23 00:31:42:08

תרים את התמונה.
-בסדר.

00:31:45:03 00:31:44:03

פה זה ארוך.

00:31:50:03 00:31:46:04

הפח ששמתי פה,
יישאר ממנו חלק מיותר,

00:31:52:06 00:31:50:06

אבל הפח שכאן
יגיע עד לפה.

00:31:55:24 00:31:52:21

לאחר מכן, את החלק המיותר
אני אדביק בחלק הקצר פה,

00:32:01:01 00:31:56:03

אני לא זורק אותו, ואת המשולש המיותר שחתכתי
פה אני מעביר למקום קרוב, לכאן.

00:32:03:04 00:32:01:04

לא זורקים כלום?
-כלום לא נזרק.

00:32:07:05 00:32:03:15

כמו כשתופרים בגד, זה נכנס בדיוק.

00:32:09:11 00:32:07:17
גם ככה קשה להשיג חלקי פח קטנים,

00:32:13:16 00:32:10:07
ובעלי הבית היו מאושרים
שהכל סודר יפה.

00:32:15:19 00:32:13:19
אפשר היה לבנות בית מחולק לחדרים?

00:32:17:09 00:32:15:22
היה אפשר לבנות איך שרצינו.
-מה סוג החלוקה שעושים?

00:32:18:15 00:32:17:12
איזו חלוקה שתרצי.

00:32:23:16 00:32:19:03
בכפרים לדוגמא, ישבו בחדר יחדיו מספר רב
של אנשים, אז חדר השינה נבנה בנפרד.

00:32:27:00 00:32:24:03
יש ביתן לפרות?

00:32:31:20 00:32:27:06
בנינו את זה כך שהיה אזור לפרות
וחדר שינה לבעלי הבית.

00:32:34:23 00:32:32:04
ואיפה ביסלול?
-באותו מקום, ביחד.

00:32:38:07 00:32:35:00
באותו הבית?
-היה אזור נפרד עם חציצה.

00:32:39:20 00:32:38:11
זה נקרא "מג'אט".
"-מג'אט",

00:32:41:08 00:32:40:05
זה היה מקום נפרד.

00:32:46:11 00:32:41:15
זה תלוי רצון, לא הייתה הגבלה, יכולנו
להשאיר את זה כמו שזה או להרחיב.

00:32:53:11 00:32:46:16
אם בעל הבית שביקש ממך לבנות לו

00:32:58:13 00:32:53:20
אמר לך לבנות את הבית בצורה מסוימת.
-סיכמנו את זה יחד.

00:33:00:08 00:32:58:16
אם רצינו שהחלוקה תיעשה בצורה מסוימת,

00:33:03:24 00:33:00:12
שהמטבח יהיה במקום מסוים, שחדר השינה יהיה
במקום אחר, אז הוא יכול לקבל החלטה כזאת.

00:33:06:20 00:33:04:01
קבענו את זה מראש על פי מה שהוא החליט.

00:33:10:21 00:33:07:19
היינו מחליטים מה יהיה הגובה, כך שלא
יהיה גבוה מדי, שלא ידרוש מאמץ רב.

00:33:14:18 00:33:11:04
מהסיבה הזאת היינו מודדים לפני
עם חבל, והחישוב הוא לפי מטר.

00:33:19:07 00:33:14:20
זאת אומרת שהוא יכול להגיד מה רצונו?
-כן, והתשלום השתנה.

00:33:21:12 00:33:19:15
תלוי בכסף?
-כן, זה תלוי בכסף, הכל נקבע מראש.

00:33:25:18 00:33:21:15
הוא היה שואל מה הסכום למטר עבודה, מחליט כמה
מטרים הוא רוצה, ואני קיבלתי את הסכום שנקבע.

00:33:30:05 00:33:25:22
היה חדר שנקרא "גואדה". קראנו
"גואדה" לחדר שינה נפרד.

00:33:33:17 00:33:30:13
ככה זה היה, סיכמנו יחד את צורת
הבנייה ועל פי הסכם זה עבדתי.

00:33:36:19 00:33:33:23
הוא שילם לך לפי מטר עבודה?

00:33:39:00 00:33:37:08
לפי ההסכם ההתחלתי.

00:33:40:19 00:33:39:09

איך הגעתם להסכמה?

00:33:44:15 00:33:41:07
לדוגמא, אם הוא ביקש 15 מטר,

00:33:47:00 00:33:45:06
סיכמנו על תשלום ל-15 מטר.

00:33:51:16 00:33:48:11
זה היה בעצם לפי מטר?
כן, היו שביקשו 16 מטר,

00:33:55:00 00:33:51:24
ואם זה 16 מטר הייתה תוספת תשלום.

00:33:56:19 00:33:55:08
אם לא הייתי עוצר בעדו,

00:33:59:16 00:33:57:07
הוא יכול היה להגיע לתשלום
נוסף של 70-80 ביר.

00:34:04:05 00:34:00:11
אנחנו עבדנו בזול, אבל זה היה טוב לנו. חקלאי
לא הרוויח ביום עבודה אפילו ביר אחד.

00:34:05:09 00:34:04:07
השגתי את זה בקלות,

00:34:10:07 00:34:06:11
קבענו תאריך לתחילת עבודה,

00:34:14:13 00:34:10:14
הוא ביקש עזרה מאנשים, הכין אוכל ושתיה ופינה
דברים שעלולים להיהרס בעקבות העבודה.

00:34:17:20 00:34:14:19
אם הוא הסתדר עם ההכנות
ולא נתקל בשום בעיה,

00:34:19:13 00:34:18:01
כיבדנו את התאריך שנקבע
לתחילת העבודה.

00:34:23:13 00:34:19:19
מהרגע שהתחלת, עד איזו שעה עבדת?
-עבדנו 12 שעות.

00:34:28:08 00:34:23:15
התחלנו לעבוד ב-8 בבוקר. ומינימום

השעות שעבדנו היה 10-11 שעות.

00:34:31:12 00:34:28:11

אז חזרתם בערב הביתה?
כן, חזרנו לבית בערב.

00:34:33:05 00:34:32:03

ככה כולם עבדו.

00:34:40:14 00:34:39:09

מתי הוא שילם לך?

00:34:44:15 00:34:42:01

זה היה תלוי באמון שלנו בו.

00:34:48:18 00:34:45:09

היו כאלה ששילמו מאוחר
כי חיכו לימי המסחר בשוק.

00:34:51:23 00:34:49:10

אם היה לו כסף בהישג יד,
הוא שילם מיד.

00:34:53:18 00:34:52:03

זה היה תלוי במידת אמון וההערכה.

00:34:55:17 00:34:54:10

תלוי באמון הוא נתן?
לפי האמון.

00:34:57:21 00:34:55:21

כשסיימנו, נתנו לנו את הכסף.

00:35:01:06 00:34:58:03

היו כאלה שאם ביקשנו את הכסף
לפני סיום הבנייה, הם היו נותנים.

00:35:04:23 00:35:01:24

הוא ידע שאני אבנה לו את הבית,
ואני ידעתי שאקבל את שכרי.

00:35:07:16 00:35:05:02

עם זאת, הנוהל היה תשלום בסוף העבודה?

00:35:10:07 00:35:07:18

זה היה בהתאם למה שסוכם בהתחלה.

00:35:12:17 00:35:11:01

בתחילה, היה דבר שנקרא מקדמה,

00:35:14:00 00:35:12:24
על מנת שאדם יהיה מחויב.

00:35:18:08 00:35:16:02
אנחנו קיבלנו מקדמה כביטוח לכך
שאקבל תשלום על העבודה.

00:35:23:08 00:35:19:13
מה הכוונה במקדמה?
-איך אני אסביר לך, זה כמו במדינה הזאת.

00:35:25:12 00:35:23:12
בהתחלה...
-תסביר לי.

00:35:30:15 00:35:25:16
מקדמה היא תשלום התחלתי שקיבלנו,

00:35:33:10 00:35:31:01
כדי שבעל הבית לא ישכור עובד אחר, וכדי
שאני לא אעזוב אותו לטובת עבודה אחרת.

00:35:35:12 00:35:33:13
זה נעשה עוד לפני שהתחלנו
בבניית הבית, מעין התחייבות,

00:35:37:23 00:35:36:18
כדי שאדע שיש לי כסף.

00:35:41:24 00:35:38:17
ברגע שהמקדמה אצלי ובעל הבית או אני
החלטנו להפריד כוחות, קיבלתי את הכסף.

00:35:45:08 00:35:42:01
לא החזרת את הכסף?
-זה היה שכר הטרחה שלי.

00:35:48:18 00:35:47:17
כך זה היה.

00:35:52:13 00:35:49:07
בהמשך, כבר הבנתי יותר ורכשתי ניסיון.
רציתי לעבוד, בשביל זה למדתי.

00:35:59:16 00:35:53:01
ביקשו ממך לבנות רק בתי מגורים או שגם דברים אחרים?
-הם יכולים היו לבקש ממני לבנות כל דבר.

00:36:03:15 00:35:59:19
האמידים יכולים היו לבקש בתי תבואה נפרדים,

כאלה שהיו להם 4-5 כלי מדידה לתבואה.

00:36:08:01 00:36:04:04
היו גם שביקשו לבנות בתי הארחה,
אבל עיקר העבודות היו בתי מגורים.

00:36:13:05 00:36:08:06
מגורים זה העיקר?
-לצד המגורים, האמידים בנו גם מחסנים.

00:36:16:18 00:36:13:17
האם בנית גם בתי כנסת או בתי ספר?

00:36:19:12 00:36:17:02
בניתי בית כנסת.
-איפה? במקום מגוריך?

00:36:21:00 00:36:19:14
בכפר שלי לא בניתי,

00:36:24:04 00:36:21:03
בניתי במקום שנקרא "וּוף דאר",
אשתי הגיעה משם.

00:36:27:11 00:36:24:09
היה שם את קס איילו אדגו אייצ'ו,
לו בניתי שני בתי כנסת.

00:36:29:02 00:36:28:02
את אחד מהם בניתי לבד

00:36:31:02 00:36:29:18
והוא שילם מכיסו הפרטי.

00:36:36:03 00:36:31:13
הוא קנה את החומרים?
כן, את הפח, המסמרים, הכל.

00:36:38:20 00:36:36:08
הם לא מצאו עובד בסביבה,

00:36:42:03 00:36:39:13
והם ידעו שאני עוסק בזה וביקשו ממני.
עניתי להם שאעשה את זה בכיף.

00:36:46:10 00:36:42:19
בניתי, ובסיום שאלו אותי מה התשלום. עניתי
להם שאני לא רוצה שכר, אלא ברכה.

00:36:50:15 00:36:46:18

היה בחור בשם דסטה רידאני שנתן לי מכונית.
הוא היה אחראי על איסוף כסף מאנשים.

00:36:52:06 00:36:50:22
אמרתי שאני רוצה ברכה.

00:36:55:21 00:36:52:24
זה היה כבוד בשבילי.

00:36:59:15 00:36:56:19
אבא של אשתי, דודים שלה, שני הבכורים,

00:37:04:08 00:36:59:18
קברטה סמואל, דני סמואל, ואנשים
מכובדים כמו אלמו סבהט,

00:37:07:04 00:37:04:21
ברהנו סבהט, קסה ברקולי,

00:37:10:12 00:37:07:13
היו הקסים שם, מאוד מכובדים.

00:37:12:22 00:37:11:04
את החגים היינו חוגגים שם.

00:37:18:07 00:37:13:02
כשהייתי שם ביום חג, ביקשתי מהם שיברכו אותי
על בניית בית הכנסת, כי כסף לא רציתי.

00:37:21:12 00:37:18:09
ברכו אותי להצלחה רבה
ולבריאות איתנה.

00:37:24:02 00:37:21:15
אני קיבלתי את הברכה,
והיא מתקיימת עד היום.

00:37:31:00 00:37:24:23
היה שוני בין בניית בית כנסת
לבניית בית מגורים?

00:37:34:24 00:37:31:14
הבנייה, מיקום הדברים
הופך אותה לשונה.

00:37:36:08 00:37:35:04
מה ההבדל?

00:37:39:09 00:37:36:11
בית נועד לדברים מסוימים

ולבית כנסת היה ייעוד אחר - תפילה.

00:37:42:09 00:37:39:19

אני מתכוונת לבנייה עצמה.
אותו הדבר, גם זה היה עשוי מעץ ומפח.

00:37:44:00 00:37:42:11

עץ ופח.
-הגודל זהה.

00:37:46:24 00:37:44:03

העבודה עצמה הייתה זהה?
-אם בניית מבנה גדול ואם קטן, העבודה הייתה זהה,

00:37:48:02 00:37:47:01

אותו הדבר.

00:37:50:02 00:37:48:04

היה שם מגן דוד?

00:37:55:09 00:37:50:16

בזמנו, זה לא היה נהוג. זה התגבר
רק בשנים האחרונות.

00:37:59:13 00:37:55:19

בכל מקרה, היה סימן היכר לבתי כנסת.

00:38:06:13 00:38:00:05

זה היה בית כנסת, אבל מה שהחזיק וייצב
היו קרשים, מסמרים ופח.

00:38:15:05 00:38:12:22

היה לי חבר שם, גטו יצחק וורט,

00:38:17:11 00:38:15:13

שאישר ונתן את הכסף.

00:38:21:16 00:38:18:01

אני והוא בנינו יחד, אבל

00:38:25:23 00:38:22:08

את השני בניתי לבד,
וללא תמורה, בשבילם.

00:38:29:22 00:38:26:05

את בתי הכנסת?
-כן, על בניית אחד מהם קיבלתי שכר.

00:38:34:12 00:38:33:00

בהמשך,

00:38:40:24 00:38:35:17
סמני סמואל שזה חמי, בניתי להם
בית אחד שדרש 70-80 פחים,

00:38:43:10 00:38:41:23
ותוגמלתי בכך שברכו אותי.

00:38:50:02 00:38:46:07
הבית של אדוניה קברטה
נשרף ובניתי לו בית

00:38:52:08 00:38:50:22
מסוג "גבאזה".

00:38:55:23 00:38:52:16
מי הביא את כל החומרים?
-הם קנו והביאו את החומרים.

00:39:00:13 00:38:56:00
הם קנו?
-בכל מקום, אני מביא רק את עצמי ואת הכלים שלי.

00:39:03:10 00:39:01:00
בניתי בית למארן דסה.

00:39:07:17 00:39:04:06
בניתי בית לדסטה רדאני
ששילם לי כסף.

00:39:11:23 00:39:08:03
גם לאניו דסה בניתי בית.

00:39:16:24 00:39:12:01
היכולת לעזור למשפחה בכפר
הייתה לי לכבוד גדול.

00:39:18:17 00:39:17:13
כל זה היה.

00:39:23:06 00:39:19:02
מאיפה השיגו פחים?
-היו הרבה בערים, סוחרים הביאו אותם.

00:39:25:08 00:39:23:08
רק בערים?
-כן, סוחרים הביאו משם.

00:39:27:23 00:39:25:14
מאיפה?

-הם הביאו מ"אסמרה" ומ"אדיס אבבה".

00:39:30:12 00:39:28:00

הביאו מ"אסמרה"?
מ"אסמרה" ומ"אדיס אבבה",

00:39:31:22 00:39:30:17

הביאו מתוך המדינה?

00:39:33:06 00:39:32:04

את מדברת על אפריקה?
-כן.

00:39:37:23 00:39:33:14

לא ידענו מאיפה זה בא, אבל
"גונדר" הייתה ציר חלוקה מרכזי,

00:39:42:21 00:39:38:06

משם סוחרים קנו, אחסנו בחנויות
ובעלי הבתים קנו מהם.

00:39:46:13 00:39:43:06

יצא לך לבנות מוסדות בבעלות המדינה?

00:39:51:03 00:39:48:16

אני לא בניתי בערים.

00:39:55:20 00:39:51:17

רק בכפרים?
-רק בכפרים, לא יצא לי לבנות בערים.

00:40:01:05 00:39:56:04

הייתה לי מספיק עבודה בבית,
בניתי רק בכפרים.

00:40:04:01 00:40:01:10

לא עשיתי כלום בעיר מעבר להגעה וחזרה
מהעיר, לא עשיתי שם שום עבודה.

00:40:08:11 00:40:05:04

כשהלכת לבנות בתים,

00:40:14:13 00:40:09:03

לא בכפר שלך אלא בכפר אחר שאליו הדרך היא ארוכה,
...כן.

00:40:17:14 00:40:14:19

מה המרחק שהיית הולך?

00:40:20:14 00:40:17:17

אני הייתי הולך מרחקים
של שעה, שעה וחצי.

00:40:23:22 00:40:20:17
לא הרחקת מעבר לזה?
-לא, לא הרחקתי מעבר לכך.

00:40:29:16 00:40:24:14
אם המרחק היה גדול יותר, רכבתי על סוס
במשך שעה-שעה וחצי. זה מרחק רב.

00:40:31:15 00:40:29:19
היה לך סוס משלך?
-כן, שלי.

00:40:35:19 00:40:31:17
זה היה כלי התחבורה?
-כן, הסוס היה מאובזר ומאורגן.

00:40:41:06 00:40:36:16
איך אסביר לך, הלואי והיו תמונות
אבל אין, מה לעשות.

00:40:44:21 00:40:42:08
כשהייתי שם רציתי להביא,
אבל הכל נהרס,

00:40:46:16 00:40:45:16
מכרתי אותו.

00:40:47:22 00:40:46:19
את מה?
-את הבית.

00:40:52:13 00:40:48:14
נהרס?
-אחרים נכנסו אליו, זה כבר לא נראה אותו הדבר.

00:40:56:10 00:40:53:21
איך היית סוחב את הכלים לעבודה?
-אילו כלים?

00:41:01:23 00:40:57:18
כשהלכתי אל בעלי הבית היה לי
נושא כלים שבעל הבית ארגן לי,

00:41:05:04 00:41:02:02
ואם הכלים היו כבדים, בסיום יום עבודה,
הייתי משאיר אותם אצל הבעלים.

00:41:10:03 00:41:06:15
בסיום הבנייה, הייתי מבקש ובעל
הבית היה מלווה אותי עד לבית.

00:41:16:10 00:41:15:01
בעל הבית דאג להכל.

00:41:23:07 00:41:19:02
אבא שלך עסק בעבודות ברזל?
-נכון.

00:41:25:21 00:41:23:18
והוא לימד אותך את העבודה?
-נכון.

00:41:27:16 00:41:26:02
בילדותך?
-נכון.

00:41:33:17 00:41:27:21
הידע שרכשת ממנו עזר לך?

00:41:36:16 00:41:33:24
ניתן לומר שזה עזר לך?
-הכל התחיל שם,

00:41:39:03 00:41:37:04
בעקבות עבודות הברזל,

00:41:43:00 00:41:41:10
עבודות הברזל שהכנו.

00:41:48:10 00:41:43:08
מה שאבי לימד אותי והמקצוע
החדש בו עסקתי היו דומים.

00:41:54:03 00:41:48:21
התוצאה הייתה אומנם שונה, אבל העבודה עם מסמרים
היא לא עבודה קלה ובכך זה דמה לעבודה עם הברזל.

00:41:55:18 00:41:54:16
את זה למדתי ממנו,

00:42:00:09 00:41:57:13
שם התחלתי מבחינתי,
העבודה היית זהה.

00:42:02:15 00:42:01:04
הייתי עובד עם פטיש למשל,

00:42:05:13 00:42:03:00
והעבודה השנייה בה עבדתי
הייתה מבחינתי אותו הדבר.

00:42:12:07 00:42:08:06
אילו כלים אביך היה מכין?
או שהייתם מכינים יחד?

00:42:14:09 00:42:12:20
למה הם שימשו?

00:42:17:02 00:42:15:00
היה כלי שנקרא "מרטלו".
-מזה?

00:42:19:16 00:42:17:10
זה הכלי שעליו שמנו את הברזל לצורך עיצובו.

00:42:22:11 00:42:20:02
זה כלי גדול, שני אנשים גם היו מתקשים להרים אותו.
-הבנתי.

00:42:25:11 00:42:22:17
זה אחד הכלים.
-ממה הוא היה עשוי? גם מברזל?

00:42:30:03 00:42:25:13
זה היה בתקופת השלטון האיטלקי, אני לא
יודע מאיפה בדיוק אבי השיג את זה.

00:42:31:22 00:42:30:05
-אבל מה זה? ברזל?
זה ברזל.

00:42:33:22 00:42:32:04
זה כלי ברזל עם רגליים,
כך זה עמד.

00:42:36:21 00:42:34:12
זה נועד לחימום הברזל.
היה כלי שנקרא מפוח.

00:42:39:02 00:42:37:10
הברזל התחמם...
-בסדר.

00:42:41:24 00:42:39:05
השתמשנו במפוח האוויר והברזל התחמם.
-איך הברזל התחמם?

00:42:45:04 00:42:42:01
היו תחתיו גחלים.
-כלי הברזל הונח על גחלים?

00:42:48:22 00:42:45:06
חפרנו בור, טמנו את הגחלים ואז
הבערנו אותם בעזרת המפוח.

00:42:53:06 00:42:49:12
את מפוח האוויר אנחנו הפעלנו
בעזרת שתי הידיים.

00:42:57:08 00:42:53:20
הגחלים נדלקו ושמנו מעליהם את ה"מרטלו"
ועליו ביצענו את עיצוב הברזל,

00:42:59:01 00:42:57:13
עליו יצרנו את כל הכלים.

00:43:03:08 00:42:59:10
אחרי ששמנו את הכלי על ה"מרטלו",
היכינו בו בעזרת פטיש.

00:43:07:14 00:43:04:10
כשהברזל היה חם
הוצאנו ועיצבנו אותו.

00:43:10:01 00:43:08:09
אילו כלים הייתם מכינים?

00:43:13:22 00:43:10:22
כלי חרישה, "קרפס".

00:43:20:07 00:43:14:06
מזה "קרפס"?
-זה הכלי שבאמצעותו חורשים עם השוורים.

00:43:22:12 00:43:20:12
מניתי לך את הכלים לעבודת החקלאות.
-בסדר, מה עוד?

00:43:26:15 00:43:22:17
"קרפס", סכין, מקוש וגרזן.

00:43:29:12 00:43:27:17
אלה כלי החקלאות שהכנו.

00:43:34:16 00:43:29:17
לנשים הכנו "ווספה" שזה מעין
מחט המשמשת לקליעת סלים.

00:43:37:20 00:43:34:22
אלה הדברים שהכנו.

00:43:42:24 00:43:38:18
בזמן הקציר הרווחנו את לחמנו.
-מכרתם את הכלים בשוק

00:43:45:02 00:43:43:02
או ששם, במקום?
-הוא הביא בעצמו.

00:43:47:04 00:43:45:12
אלה היו כלים לעבודת החקלאים.

00:43:49:14 00:43:47:14
אנחנו הכנו את ומכרנו להם.

00:43:54:04 00:43:49:22
כשהכלים התבלו הם היו מחזירים אותם אלינו,
ואנחנו חידשנו אותם ומסרנו להם בחזרה.

00:43:57:18 00:43:55:20
אנחנו הכנו את הכלים והחקלאים
היו קונים אותם מאתנו.

00:44:01:01 00:43:59:22
מאיפה הבאתם את הברזל?

00:44:04:17 00:44:01:13
היה הרבה ברזל. בתקופת השלטון האיטלקי
אנשים אספו ברזל ואכסנו אותו בחצרות שלהם.

00:44:08:18 00:44:05:08
אנשים הביאו את הברזל
מהבתים שלהם,

00:44:12:19 00:44:09:00
אבל אנחנו קנינו והבאנו את הברזל
מ"גונדר", בשביל למכור.

00:44:16:08 00:44:12:22
מכרו את הברזל שם לפי קילו?
-מכרו לפי קילו.

00:44:18:14 00:44:16:10
קנינו שם את מה שרצינו וחזרנו.

00:44:22:24 00:44:18:23
משחז, ואת שאר הדברים שהצטרכונו,

השגנו בשוק של העיר.

00:44:26:01 00:44:23:08
אם היו חלקים מיותרים, הלקוחות
שבאו כדי שנכין להם,

00:44:30:04 00:44:26:06
השאירו חצי מהם ובחצי השני היינו מכינים.

00:44:33:18 00:44:30:06
הכלים השונים היו עשויים מאותו סוג ברזל?
לא, סוגי הברזל היו שונים.

00:44:35:09 00:44:33:20
סוגים שונים?
כן, סוגים שונים.

00:44:39:11 00:44:35:22
הברזל לחרישה, לגרזן ולמקוש...

00:44:42:12 00:44:39:19
בארץ קוראים לזה מקוש.
בסדר.

00:44:45:08 00:44:42:15
גם את המקוש הכנו.

00:44:47:08 00:44:45:19
כלים לחיתוך עצים, גרזנים.

00:44:50:14 00:44:47:22
את כל זה הכנו, זה מה שעשינו.

00:44:54:23 00:44:50:16
השוני בין סוגי הברזל התבטא במשקל ? או משהו אחר?
היו סוגים קלים והיו כבדים,

00:44:57:23 00:44:55:01
היו סוגי ברזל חזקים והיו חלשים.

00:45:05:09 00:44:59:03
את החלשים ייעדנו לחקלאות
ואת החזקים לחיתוך עצים וכו'.

00:45:14:09 00:45:13:00
הכנתם את הכלים בתוך הבית?

00:45:16:01 00:45:14:18
היה לנו מקום עבודה ייעודי.

00:45:18:21 00:45:16:05
ביתן מיוחד?
-הייתה סדנה שיועדה לעבודות הברזל.

00:45:23:19 00:45:19:20
עשינו את זה מחוץ לבית
כי זה הרעיש והפריע.

00:45:28:14 00:45:24:18
שם הכנו את הכלים, ואנשים
שהזמינו קיבלו אותם.

00:45:32:03 00:45:28:22
לקח לך הרבה זמן להכין כלי אחד בודד?

00:45:35:22 00:45:32:21
אני מתכוונת לכלים מברזל,
לדוגמא, הכנת מגל.

00:45:38:11 00:45:35:24
הכנת כלי חרישה לקח זמן.
-כמה זמן?

00:45:41:16 00:45:38:16
בין שעתיים לשלוש להכנת
כלי חרישה אחד.

00:45:44:17 00:45:42:11
מה זה "אמרץ"?

00:45:50:12 00:45:45:16
"אמרץ" זה התאספות כל החקלאים
לחרישת האדמה ביחד.

00:45:57:14 00:45:52:05
לזה קראנו "אמרץ", החקלאים
האלה היו נטולי קרקע פרטית,

00:45:59:05 00:45:58:01
אלה שלא היו זכאים לקרקע משלהם.

00:46:01:10 00:46:00:01
שלטון הדרג אישר להם

00:46:08:24 00:46:03:06
אחרי שרק האמידים היו בעלי קרקעות.

00:46:14:18 00:46:09:23
החקלאים ביקשו משלטון הדרג חלוקה שווה
של הקרקעות, ושלטון הדרג הסכים.

00:46:20:22 00:46:15:18
לאחר שאנשים ביקשו חלוקת קרקעות שווה והדרג
לקח לבעלי האדמות האמידים את הקרקעות,

00:46:24:13 00:46:22:06
מי שעשה בהן שימוש היו אנשים
נטולי קרקעות.

00:46:25:21 00:46:24:20
אלה שעשו את החלוקה...

00:46:27:15 00:46:26:04
מי אלה?
-החקלאים.

00:46:32:18 00:46:29:02
לקחו להם את הקרקעות?
-השלטון לקח להם ונתן אותם לנטולי קרקע,

00:46:35:10 00:46:33:03
כי הם היו עניים.
-זה היה החוק?

00:46:39:20 00:46:35:19
ככה זה היה, ניתן אישור מהמחוז.

00:46:44:18 00:46:40:04
בעזרת "קדרי", סוג של מנהל, מדריך.

00:46:47:06 00:46:45:06
היה להם משרד לענייני חקלאות,

00:46:51:06 00:46:47:18
מנהלה לענייני חקלאות. "קדרי" נבחר ע"י
המנהלה לסייע בחלוקת הקרקעות,

00:46:54:24 00:46:51:12
בחרו בהם, והם הסכימו לכך במטרה
שהם יעבדו את האדמה יחד.

00:46:58:15 00:46:55:02
נתנו לאלה שלא היו להם קרקעות?
-כדי שיעבדו את האדמה, את הקרקעות שרצו.

00:47:05:01 00:46:59:11
כשאתה אומר "אלמו", למה אתה מתכוון?
-הכוונה היא - תחרשו.

00:47:07:04 00:47:05:13

תעבדו את האדמה?
-תעבדו את האדמה, נכון.

00:47:11:12 00:47:08:03
לדוגמא, נהוג היה לומר עבודת "אלמת"
כאשר עבדו את האדמה בצוותא.

00:47:14:19 00:47:11:22
זה מה שקרה, וכשהם עבדו שם

00:47:22:13 00:47:15:05
היו להם 70-80 שוורים לחרישה.
-בסדר.

00:47:25:09 00:47:23:09
והסיבה שהלכתי לשם, הייתה
בניית ביתנים לשוורים.

00:47:29:16 00:47:27:18
הלכת בשביל לבנות מבנים?
-כן.

00:47:33:01 00:47:29:18
היית בעצם עובד ציבור?
-לא, הייתי עצמאי, החקלאים עצמם שילמו לי את הכסף.

00:47:35:05 00:47:33:03
באופן עצמאי? בשביל לבנות בית?
-בשביל לבנות בית.

00:47:39:03 00:47:35:08
זאת אומרת שהיה אישור ממשלתי?
-נכון, הייתה החלטת ממשלה,

00:47:42:23 00:47:39:05
הממשל נתן להם את האישור
לעבוד את האדמה לטובתם.

00:47:46:18 00:47:43:06
היו קרקעות שהם קיבלו ולא היו בשימוש?

00:47:49:07 00:47:46:20
בטח שהיה מועיל ושימושי.

00:47:51:13 00:47:49:09
לא ייתכן שאדם אמיד יתעשר
וחקלאי עני יהיה רעב ללחם.

00:47:55:17 00:47:53:00
כשהם טענו שהם לא נהנים מפירות

האדמה הוחלט לבצע חלוקה.

00:47:57:22 00:47:56:13

הם הלכו והתלוננו שהם
גם רוצים קרקעות,

00:48:00:10 00:47:58:11

אבל אף אחד לא רצה
לוותר על הקרקע שלו.

00:48:03:11 00:48:00:20

הם היו אובדי עצות, ולכן שאלו אותם
אם הם רוצים שימנו אחראים לחלוקה.

00:48:05:11 00:48:03:16

השלטון התעצבן מאוד
על האנשים האמידים.

00:48:09:09 00:48:06:19

השלטון ביקש מהם למצוא מישהו
שיעזור בחלוקת הקרקעות,

00:48:11:11 00:48:09:11

"אם תתאגדו 20-30 איש אז
השלטון ייתן להם חלקות."

00:48:13:17 00:48:11:24

לאחר מכן,

00:48:17:16 00:48:14:06

אחרי החלוקה, אף אחד לא העז להתווכח,
גם לא בעלי הקרקעות הקודמים.

00:48:21:02 00:48:18:10

זה "אמרץ", וזאת הסיבה
שהלכתי לבנות שם בתים.

00:48:24:18 00:48:22:07

בנית בתים לשימוש שלהם?
לא, בניתי לשוורים.

00:48:27:07 00:48:25:02

ולחקלאים?

להם כבר בניתי,

00:48:30:20 00:48:27:12

הם העסיקו אותי תמורת תשלום.

00:48:33:04 00:48:31:15

איפה עשית את העבודה?

00:48:35:11 00:48:33:12
יש מקום שנקרא "וורק-דמוח".
"-וורק-דמוח".

00:48:38:17 00:48:35:13
זה היה שם בסביבה?
-כן, היו שם גם אנשים משלנו יהודים.

00:48:42:01 00:48:40:01
היו גם בני המשפחה שלי:

00:48:46:18 00:48:42:11
זוודו אייטגב, מקואנט אייטגב.
הם חיים היום בישראל.

00:48:51:24 00:48:47:02
היו גם ארבעה ממשפחת מנאגרוו
שאת שמו של אחד מהם שכחתי.

00:48:57:21 00:48:52:15
גם הם היו שם, אבל הם שכרו אותי לפי טבלת
שכר שהשלטון קבע, וככה גם שילמו לי.

00:48:59:13 00:48:58:02
הם היו שילמו לי על פי מה
שנקבע בטבלת השכר.

00:49:01:18 00:49:00:15
בהמשך,

00:49:08:24 00:49:01:23
כל אחד בתורו היה צריך לאבטח עם נשק,
כמו מאבטחי בנקים בארץ,

00:49:11:14 00:49:09:10
חמושים. העניים עשו את זה.

00:49:15:06 00:49:12:09
החקלאים החליטו שמכיוון שאני עובד אצלם,
אז אני פטור מעבודות שמירה.

00:49:16:21 00:49:15:10
הם ניסחו מכתב,

00:49:21:07 00:49:17:15
וקיבלתי אישור לעבוד אצלם
ולא לעסוק בשום דבר אחר,

00:49:23:19 00:49:21:16

השלטון אישר להם את זה.

00:49:28:17 00:49:24:09
זה אפשר לי לעבוד רק אצלם
בצורה נוחה.

00:49:38:09 00:49:33:05
השלטון לא ווידא את זה?
-לא, לא, לא, הם לא עקבו אחריי,

00:49:39:14 00:49:38:14
הייתי מחוץ לרשימת המאבטחים.

00:49:41:11 00:49:39:19
אם הייתי מבקש לשמור,
הם היו מאשרים לי

00:49:43:18 00:49:41:18
אבל אני דאגתי לעצמי.

00:49:48:20 00:49:44:17
כמה זמן עבדת שם?
-עבדתי שם כחודשיים.

00:49:53:14 00:49:49:00
חודשיים בלי לחזור לבית?
-חזרתי, חזרתי כל ערב לישון בבית.

00:49:55:23 00:49:53:17
המרחק היה גדול?
-זה היה קרוב.

00:50:00:12 00:49:56:07
הייתי רוכב לשם על סוס והם
בנוסף היו מלווים אותי.

00:50:04:00 00:50:00:18
בימים שהיה לי קשה או שהייתה הרבה
עבודה, הייתי נשאר לישון שם.

00:50:10:10 00:50:06:23
כשהדרג עלה לשלטון,
בן כמה היית?

00:50:12:00 00:50:11:00
מי?
-אתה.

00:50:14:17 00:50:12:02
אני?

-באותו הזמן, בן כמה היית?

00:50:19:00 00:50:14:20
אני הייתי בסביבות גיל 45-46,

00:50:20:07 00:50:19:05
היית מבוגר.

00:50:24:13 00:50:20:13
"האמרץ" קבע חוקים וכללים חדשים...

00:50:28:12 00:50:24:20
האם התווספו חוקים חדשים?

00:50:31:23 00:50:29:04
השלטון הנוכחי שינה הכל.

00:50:33:19 00:50:32:02
אני מדברת על השלטון של אז?
-של אז.

00:50:40:02 00:50:33:21
כשהדרג עלה לשלטון.
-בתקופה שלהם עלה עניין בניית בתי ספר.

00:50:44:01 00:50:40:05
למה אתה מתכוון? בנו בתי ספר?
-הקימו בתי ספר בכפרים,

00:50:45:22 00:50:44:17
ללא הבדלים בין בנים לבנות.

00:50:48:20 00:50:46:13
השלטון שלח מורים לכל כפר
וכפר כדי ללמד ילדים.

00:50:53:02 00:50:49:15
השלטון שלח הרבה מורים ובנה
הרבה בתי ספר בכל מקום.

00:50:57:15 00:50:53:18
כולם תרמו כסף לבניית
בית ספר שעשוי מפח ועץ.

00:51:00:04 00:50:58:11
בשביל לבנות בית ספר?
-בשביל לבנות בית ספר.

00:51:01:16 00:51:00:08
נשלחו מורים,

00:51:05:07 00:51:02:13
וכשלא מצאו אנשים שייבנו בתי ספר,
אני בנית.

00:51:09:01 00:51:06:04
בנית להם בית ספר,
וקיבלתי הרבה מכתבי תודה

00:51:11:12 00:51:10:05
כתורם לציבור.

00:51:15:08 00:51:12:13
החיים שלי בכפר היו מאוד טובים.

00:51:19:10 00:51:15:23
מה החוק אמר?
-שמי שלא למד עד כה, ייצא ללמוד,

00:51:21:07 00:51:19:17
שכל האנאלפביתים ילמדו,

00:51:25:03 00:51:21:16
שלא יהיו אנאלפביתים וכולם יהיו מלומדים,
שכולם יידעו לרשום את שמותיהם.

00:51:30:00 00:51:26:09
על מנת שכולם ילמדו...
יש משל על אדם שנתבע בבית משפט,

00:51:32:22 00:51:30:09
משל לסיבה שהשלטון
החליט שצריך ללמוד,

00:51:39:13 00:51:33:21
אותו אדם ביצע משהו חמור והיה מבוקש.
הוא היה אמור להתייצב למעצר ביום למחרת.

00:51:44:22 00:51:40:18
העבירו לו מכתב התייצבות למעצר
מבלי שידע שהוא מבוקש.

00:51:48:03 00:51:45:20
הבחור המבוקש לקח את מכתב המעצר
של עצמו והלך למקום המעצר,

00:51:50:05 00:51:49:05
לקח והלך.

00:51:53:02 00:51:50:17

לבסוף, כשנקרא המכתב, הוא הבין שהוא עצור.
וזה רק מכיוון שלא ידע לקרוא וכתוב.

00:51:56:08 00:51:53:05
זה היה משל שהסביר למה כולם
צריכים לדעת לקרוא ולכתוב,

00:51:58:23 00:51:56:18
שלפחות יידעו לקרוא ולכתוב
את השמות שלהם.

00:52:03:09 00:51:59:17
נשים לאחר לידה עם ילדים קטנים, מבוגרים,
כולם למדו לפחות שעתיים כל פעם.

00:52:05:20 00:52:04:18
הם לימדו...

00:52:08:06 00:52:06:10
הילדים למדו במתכונת של
יום לימודים רגיל,

00:52:13:12 00:52:09:02
אך גם המבוגרים התבקשו ללמוד,
וגם אני למדתי שם כמה שיעורים.

00:52:19:21 00:52:15:18
גם שם קיבלתי מכתב הערכה על פועלי.

00:52:22:19 00:52:20:07
אח"כ עברנו לאדיס אבבה
בהתראה קצרה.

00:52:27:14 00:52:22:24
בתקופה הזאת הייתה מלחמה?
-הייתה.

00:52:31:16 00:52:27:17
הייתה מלחמה בין שלטונו של היילה סלאסי
לבין הדרג שרצה להפיל אותו.

00:52:35:09 00:52:32:08
בניסיון להפיל את השלטון,
המלחמה הייתה קשה מאוד.

00:52:41:01 00:52:35:12
המלחמה הגיעה גם לאזור שלכם?
-היו קרבות קשים, נטשנו את הבית למשך יומיים.

00:52:43:18 00:52:41:07

לאן הלכתם?
-ברחנו ליער.

00:52:45:22 00:52:44:03
עזבנו את הכפר וברחנו למקום רחוק.

00:52:51:05 00:52:46:21
עזבתם את הבית ליומיים?
-כן, הגיעו לוחמי "איידו", מכיוון סודן.

00:52:56:22 00:52:51:10
הדרג נלחם בהיילה סלאסי. את היילה סלאסי
הפילו הסטודנטים בגלל שמאסו בשלטונו,

00:53:02:13 00:52:57:04
ואז הדרג נלחם וניצח.

00:53:05:10 00:53:03:01
ה"איידו" שברח כששלטון
היילה סלאסי עלה, חזר.

00:53:09:14 00:53:06:00
וכשהם הגיעו, היו קרבות
אצלנו בכפר לזמן מה,

00:53:10:19 00:53:09:18
ואנחנו נטשנו את בתינו.

00:53:14:00 00:53:10:21
והלכתם למקום אחר?
-מקום אחר, מרוחק יותר.

00:53:17:20 00:53:14:02
לדוגמא, אם היו פה קרבות, אז אנשים
היו עוזבים לרחובות או אשדוד.

00:53:23:01 00:53:17:24
ואחרי יומיים?
-אחרי יומיים ה"איידו" ברח והדרג ניצח.

00:53:29:07 00:53:23:08
איך ידעתם בזמן מלחמה מי ניצח ומי הפסיד?
-סיפרו לנו, עשו כנסים וסיפרו לנו.

00:53:31:04 00:53:29:10
היו התכנסויות?
-היו כינוסים.

00:53:33:20 00:53:31:06
מאיפה הגיע המידע?

-המידע הגיע מהעיר.

00:53:38:21 00:53:34:06
המידע הגיע ע"י אנשים או באמצעות הרדיו?
-בכל מקום היו אחראים.

00:53:42:06 00:53:39:00
עשו אסיפה, וכשראו אותו מתקרב
לאזור, הודיעו שהוא הגיע,

00:53:44:14 00:53:42:08
ומהרגע שראו אותו
ועד שהגיע אלינו,

00:53:48:01 00:53:44:24
כבר הכרנו אותו, המלחמה
התקדמה עד שהגיעו אלינו.

00:53:52:04 00:53:48:13
ה"איידו" הגיע להילחם והדרג ניצח בקרב,
ואנחנו קיבלנו את שלטונו.

00:53:56:09 00:53:52:23
לא היה להם סיכוי, הדרג ניצח
ותפס את השלטון.

00:54:01:15 00:53:57:17
מאז, עשינו את מה שהשלטון החדש פקד.

00:54:04:10 00:54:02:10
אם סירבת, גזר דינך היה מוות.

00:54:08:04 00:54:05:14
בלי לחשוב פעמיים?
-בלי וויכוחים.

00:54:13:16 00:54:08:24
היינו מודעים להכל, סיפרו לנו
ושלחו אותנו להילחם.

00:54:17:11 00:54:13:18
כמו שהראיתי לך,
קיבלנו נשקים ולחמנו.

00:54:19:06 00:54:17:15
אמרו לכם לצאת?
-יצאנו, לא היתה ברירה.

00:54:20:15 00:54:19:09
לצאת למלחמה?

00:54:22:01 00:54:20:19
להילחם?
-כן, כן.

00:54:26:02 00:54:22:24
התבקשנו לצאת ויצאנו,
ובעזרתו של האל,

00:54:30:09 00:54:27:05
אנחנו ניצלנו. היו כאלה שמתו
והיו שנפצעו,

00:54:33:05 00:54:31:19
מהאנשים שלחמו אתנו יחד.

00:54:41:07 00:54:37:02
אתם, הכוונה לאנשי הכפר,
איך ידעתם מה מתרחש?

00:54:44:03 00:54:41:15
תראי, רציתי לספר לך קודם,

00:54:47:08 00:54:44:10
עזבתי את בית הוריי
והתחלתי לעבוד.

00:54:51:14 00:54:47:18
כשיצאתי מבית הוריי ובניתי בית למישהו
הספקתי להרכיב 30 פחים בבית.

00:54:55:04 00:54:51:23
הוא היה אמור לשלם לי 50 ביר, אך במקום
ה- 50 ביר קיבלתי ממנו את הרדיו שלו,

00:54:58:09 00:54:56:07
במקום שכר עבודה.
זה היה פלא.

00:55:01:11 00:54:58:24
הייתי מאוד מאושר, זה אפילו
גרם לי להשלים עם אבי.

00:55:06:20 00:55:02:09
כשהוחלט עוד באדיס אבבה שעל
כולם ללכת ללמוד ולהשכיל,

00:55:08:07 00:55:07:03
מכיוון שזה הושמע ברדיו,

00:55:11:11 00:55:08:19
הייתי מאזין ולומד בעצמי.

00:55:14:24 00:55:11:13
בנוסף, את כל מה שהתרחש
עם שלטון הדרג,

00:55:21:09 00:55:15:04
שמעתי ולמדתי דרך הרדיו. הפעלנו את הרדיו בזמנים
הנכונים, למרות שלא היו שעונים ולא ידענו זמנים.

00:55:26:21 00:55:21:18
עמדנו ישר, ולאחר מכן חישבנו
בעזרת הנעליים את הצל.

00:55:29:19 00:55:27:07
מה אתם סופרים?
-בודקים שהשעה היא שש.

00:55:32:05 00:55:30:04
מכיוון שלא היה שעון, לא ניתן היה
לדעת מה השעה והזמן עבר.

00:55:37:17 00:55:32:09
אז איך הייתם יודעים מה השעה?
-עמדנו ישר וראינו לאן הצל שלנו הגיע.

00:55:39:05 00:55:37:19
את הצל שלכם?
-נכון.

00:55:42:13 00:55:39:07
כמו שסיפרתי לך, הרי
בניתי לעצמי בית מפח...

00:55:48:21 00:55:42:23
היתה קרן אור שחדרה דרך החור בפח. קרן האור
נעה בקו מסוים ואני סימנתי את הקו שנוצר

00:55:50:07 00:55:49:07
כשהקו הגיע לשם.

00:55:53:23 00:55:50:12
למה סימנת?
-כדי לדעת האם הגיע הזמן.

00:55:57:02 00:55:54:06
איזו שעה לדוגמא?
-שעה 6.

00:56:00:23 00:55:57:04

שעה 6?

-עשיתי סימן של מיקום הצל.

00:56:04:09 00:56:01:10

תחשבי על זה, במצב של חוסר אונים

מצליחים למצוא פתרונות.

00:56:06:12 00:56:04:15

איך ידעתם?

-כשיש חור למעלה,

00:56:09:05 00:56:06:20

הצל משנה מיקום, זז,

וכשהוא מגיע למיקום,

00:56:11:04 00:56:09:07

היינו יודעים שהגיע הזמן,

ושיש להדליק את הרדיו.

00:56:12:11 00:56:11:11

היינו מפעילים אותו ומאזינים.

00:56:16:01 00:56:13:18

דרך אחרת הייתה לעמוד ישר,

00:56:18:11 00:56:16:18

עומדים ישר,

00:56:22:05 00:56:18:20

ובודקים לאן הצל שלך הגיע.

את כל זה למדתי

00:56:26:03 00:56:22:08

מאנשים אחרים בעבודה.

לא היו שעונים.

00:56:32:03 00:56:26:13

הכריחו אנשים להתגייס לצבא?

00:56:37:08 00:56:32:18

היו גיוסים בכפייה, גם לטובת אבטחה.

גם אותי ניסו לגייס.

00:56:39:11 00:56:37:23

להתגייס?

-כן.

00:56:42:15 00:56:39:20

איך זה קרה?

-הם אמרו לי.

00:56:46:15 00:56:43:05

הם באו ותפסו אותנו.

00:56:51:03 00:56:47:07

התושבים אמרו שאני עובד בשבילם,
בעיקר בחרישת האדמה,

00:56:54:10 00:56:51:06

ולכן אני חייב להישאר בשביל
להמשיך לחרוש בשבילם.

00:56:56:14 00:56:54:18

אני כבר הכנתי צידה,

00:57:00:14 00:56:56:20

התגלחתי, הצטיידתי בתרופות
ובכל מה שצריך.

00:57:02:22 00:57:01:01

אחרי שכבר הייתי מוכן,
בתאריך בו הייתי צריך לעזוב,

00:57:06:03 00:57:03:08

תושבי המקום הצליחו למנוע את העזיבה.

00:57:10:03 00:57:07:07

הם אמרו שאני עובד בשבילם ולא
יכול ללכת, ובצורה זו נשארתי.

00:57:11:19 00:57:10:09

היה לך כלי נשק?
כן, היה לי.

00:57:13:01 00:57:11:22

למה קניתי?

00:57:14:17 00:57:13:08

מה?

-מאיפה הבאת את כלי הנשק?

00:57:18:24 00:57:14:22

הסיבה הראשונה שבגללה קניתי
כלי נשק הייתה ריבוי הגניבות,

00:57:24:02 00:57:20:02

ומעוד סיבה שלא ניכנס לפרטים שלה,

00:57:26:00 00:57:24:20

מישהו רצח בן משפחה שלנו.

00:57:30:07 00:57:27:13
שבעה חודשים לאחר שנרצח...

00:57:34:04 00:57:31:12
הוא היה בן דודה שלי
ואחיו נקמו את מותו.

00:57:40:08 00:57:34:13
הבן דוד שלך נרצח ע"י מישהו?
-נרצח, ואחיו נקמו את מותו לאחר שבעה חודשים.

00:57:42:23 00:57:41:12
בסדר.
-נקמו את מותו.

00:57:47:01 00:57:43:23
כשזה קרה היינו בכפר שלנו
והם היו במקום מרוחק.

00:57:51:16 00:57:47:20
מהפחד ממה שקרה, לא רציתי
להישאר בידיים ריקות.

00:57:54:18 00:57:52:04
גם לאבא שלך היה נשק או שרק לך?
-גם לאבא שלי היה,

00:57:57:18 00:57:55:00
היה לכולנו.
-היה לכולכם.

00:58:01:08 00:57:58:17
היה לי גם מהחשש שהנוצרים

00:58:07:07 00:58:01:12
שנקמו בנוקם ובכל
קרובי משפחתו.

00:58:11:16 00:58:08:07
מהחשש שזה יקרה,
כולנו נשאנו כלי נשק.

00:58:14:08 00:58:11:23
אחרי שעברנו את כל הייסורים האלה,
זכינו לעלות לארץ.

00:58:16:09 00:58:14:18
זאת הסיבה שמלכתחילה

נשאתי נשק.

00:58:19:12 00:58:16:13
באותם זמנים, איך היו חיי היהודים

00:58:24:13 00:58:19:20
כשהדרג, כשהשלטון, התחלף?
-איך היו הם אמורים להיות, כמו שהיו אצל כולם.

00:58:29:02 00:58:24:24
החיים היו כפי שהיו, לא היו שינויים. כשהיו
קרבות פחדנו, וכשהיה שקט, היה טוב.

00:58:30:07 00:58:29:04
לא היה הבדל?
-לא היה הבדל.

00:58:35:07 00:58:30:11
אם קרה משהו באזור כלשהו,
אז כולם הושפעו, ללא הבדל.

00:58:37:21 00:58:35:20
אומנם לא התגייסת לצבא

00:58:43:21 00:58:38:05
אבל בית סוהר?
-שמרתי בבתי סוהר.

00:58:45:21 00:58:44:05
שמרנו בבית הכלא

00:58:49:22 00:58:46:01
למשך זמן מסוים. זה היה
כמו פעילות מבצעית.

00:58:54:01 00:58:50:07
זה היה פעילות מבצעית?
-זה נחשב לפעילות מבצעית של השלטון.

00:58:56:06 00:58:54:04
מה הכוונה ב"זמצה"?

00:58:59:14 00:58:56:22
"זמצה" זה, לדוגמא, כשהולכים
לאנשהו להילחם.

00:59:01:02 00:58:59:23
בסדר.
-אז זה היה אותו הדבר.

00:59:03:17 00:59:02:09
זה מה שנקרא "זמצה".

00:59:06:18 00:59:04:14
זה כמו מבצע בעצם?
-כן, כמו מבצע.

00:59:11:21 00:59:07:05
הלכנו משהו כמו שבוע-שבועיים כי אמרו שיש עבריינים
בתוך היערות. היינו צריכים מנת לתפוס אותם.

00:59:14:13 00:59:12:07
לאסור אותם או לתפוס אותם?
-לתפוס אותם.

00:59:16:21 00:59:14:23
הם הצליחו לברוח ליער.

00:59:22:11 00:59:18:02
מי הם היו?
-עבריינים, לא הכרנו אותם. הלכנו כי נשלחנו.

00:59:27:05 00:59:22:18
לא היו לנו כאלה בכפר. כל מי
שהיה לו נשק התבקש ללכת.

00:59:29:19 00:59:28:00
הלכנו והתיישבנו באחד ההרים.

00:59:33:00 00:59:30:22
אספאו ג'מברו היה אחראי
על שליחת האנשים

00:59:36:00 00:59:33:19
מהעיר "אמבהגיאורגיס".
קיבלנו פקודה ללכת.

00:59:38:22 00:59:36:22
הלכנו לכפר "ג'ה-גח",

00:59:44:15 00:59:39:23
ממש בתוך היער. באזור צחיח,
העבריינים בנו לעצמם בתים.

00:59:50:02 00:59:45:22
אנחנו חיכינו שם. הוחלט על פעילות
מבצעית והצלפים הלכו.

00:59:52:02 00:59:50:15
את החקלאים לא שלחו,

00:59:54:23 00:59:52:23
אלא בעיקר את החיילים?
-את החקלאים

00:59:58:23 00:59:55:03
השאירו למקרה שמשהו ייהרס, כדי
שהם יהוו גיבוי ויעזרו.

01:00:00:11 00:59:59:10
כמו אנשי קומנדו,

01:00:02:10 01:00:01:01
הם נשלחו כמו יחידת קומנדו.

01:00:07:12 01:00:02:22
אתם עזבתם את הכפר?
-פקדו עלינו לצאת מהכפר כדי לתפוס אותם.

01:00:11:10 01:00:08:08
אם הם היו נלחמים בנו ויורים,
היינו משיבים אש,

01:00:14:19 01:00:12:01
ואם הם נכנעו, תפסנו
והבאנו אותם.

01:00:17:09 01:00:16:05
הם היו כייסים

01:00:20:24 01:00:17:14
שלקחו ליער שלל רב. הם לא
האמינו שמישהו יילחם בהם.

01:00:24:11 01:00:21:12
לא נלחמו בהם גם בגלל
שהם בני משפחה,

01:00:28:04 01:00:25:01
אך לא הייתה ברירה והשלטון
החליט להילחם בהם.

01:00:32:18 01:00:29:14
השלטון החליט והיחידה המבצעית הלכה
בעקבותיהם, ואנחנו הלכנו לפקח עליהם.

01:00:36:20 01:00:33:08
כשהם הגיעו, לא מצאו אותם,
הם ברחו לתוך יער.

01:00:38:21 01:00:37:11
החיילים שרפו את הבתים שלהם.

01:00:41:04 01:00:39:16
הם שרפו רק הבית?
-את הבית,

01:00:44:17 01:00:41:07
ואותם לא הצליחו לתפוס.
-הם עשו מה שעשו וברחו ליער.

01:00:47:18 01:00:45:03
לא מצאו אותם, הם נעלמו.

01:00:50:11 01:00:48:02
מכיוון שלא תפסנו אותם,
הרסו את בתיהם.

01:00:52:20 01:00:50:16
שרפו להם את הבית, הכל נשרף שם.

01:00:55:18 01:00:53:18
חזרנו על עקבותינו.

01:01:00:16 01:00:55:23
חזרתם לכפר שלכם?
-ישנו במקום סמוך ולמחרת חזרנו לבית.

01:01:04:04 01:01:01:02
זה היה.
-זה מה שהיה.

01:01:07:16 01:01:04:07
כשהיו מבצעים, זה מה שעשיתם?
-זה מה שנקרא פעילות מבצעית.

01:01:10:03 01:01:07:21
הלכנו ליער, חזרנו על עקבותינו ושבנו לכפר.
-כן.

01:01:12:16 01:01:10:10
בעיר אסרו את כל העבריינים.

01:01:14:23 01:01:12:18
איך הגעת לזה?
-הגעתי לאן?

01:01:18:12 01:01:15:02
לעבודה הזאת, להיות שומר בבית כלא.

01:01:22:02 01:01:18:14
ביום השני שבנו לבתים שלנו...

01:01:23:17 01:01:22:13
הבנתי.
-שבנו והיינו בבית.

01:01:26:06 01:01:23:19
בקשר לשמירה, החליטו על זה בשבילנו.

01:01:28:14 01:01:26:15
היה אדם בכפר שזה היה תפקידו.

01:01:31:18 01:01:28:19
הוא זה שבחר בכפר אנשים לפי הסדר.

01:01:33:13 01:01:32:01
היינו הולכים כל פעם ל-8 ימים,

01:01:35:19 01:01:34:01
או ל-7 ימים.
-לבית הכלא?

01:01:37:24 01:01:35:24
שמרנו שהאסירים לא יברחו.

01:01:40:22 01:01:38:10
-אתה בעצם היית שומר?
כבר אמרתי לך, זו שמירה.

01:01:45:20 01:01:41:02
בית הכלא היה גדול?
-גדול, ניתן היה לאסור שם 70-80 אסירים.

01:01:47:18 01:01:46:00
על אילו סוגי עבירות ישבו האסירים?

01:01:50:02 01:01:48:04
גניבות, גניבת פרות,

01:01:51:15 01:01:50:11
רוצחים.

01:01:53:22 01:01:52:02
כולם ביחד?
-בקיצור, כל מי שעבר על החוק.

01:01:56:22 01:01:54:22
כולם שהו יחד?
-הייתה חלוקה.

01:01:58:10 01:01:56:24
הייתה חלוקה?
-הייתה חלוקה.

01:02:02:24 01:01:58:12
בזמן ששמרנו שם, כשהאסירים
היו צריכים לצאת לשירותים,

01:02:05:00 01:02:03:06
היינו מוציאים אותם החוצה
עם שמירה צמודה,

01:02:08:14 01:02:05:14
ולאחר מכן משיבים אותם לתאיהם. בנוסף,
הם היו זכאים להפסקה מחוץ לתא, בשמש.

01:02:10:12 01:02:08:16
אז אנחנו שמרנו בשערים.

01:02:15:02 01:02:11:01
הייתה גדר, אז לא ניתן היה לברוח. אלו מעט
ימים, אבל העבודה הייתה אותה עבודה.

01:02:18:15 01:02:15:23
אחרי שאכלו, החזרנו אותם
לתא וסגרנו עליהם.

01:02:22:10 01:02:18:20
אם מישהו לא התנהג יפה והתחצף,
לא הוצאנו אותו מהתא,

01:02:25:10 01:02:22:20
היה עליו להתנהג יפה כאסיר.

01:02:28:11 01:02:26:04
כל אחד בתורו הלך לבית משפט.

01:02:34:06 01:02:29:02
גם עליו שמרתם?
-הוא היה אזוק מהרגע שהלך ועד שחזר,

01:02:39:17 01:02:35:02
לקחנו אותו לדין, ולאחר מכן
החזרנו אותו לכלא.

01:02:43:13 01:02:40:07
נעלנו באמצעות מנעול ופתחנו
אותו כשצריך.

01:02:47:08 01:02:43:21
מה זה "ברג'נה"? הכוונה היא למנעול?
-כן, מנעול.

01:02:48:17 01:02:47:17
זו הייתה העבודה...

01:02:50:20 01:02:48:22
מוציאים אותם מהתאים ומחזירים אותם לשם.

01:02:54:03 01:02:50:23
הייתם מדברים איתם?

01:02:57:22 01:02:54:06
כשהם היו בתאים שלהם, דיברנו איתם,
היו שם גם הרבה אנשים שהכרנו.

01:03:00:08 01:02:58:20
אמרת שהיו הרבה אנשים שם שהכרתם?
-כן.

01:03:02:17 01:03:00:19
למה התכוונת?
-שהיו אנשים מהאזור שלנו.

01:03:06:14 01:03:02:20
שאתה מכיר מהכפר?
-היו אסירים שהכרנו מהכפר.

01:03:11:12 01:03:07:05
דיברנו איתם ושהינו איתם, פשוט
לא עזרנו להם עם העונש.

01:03:14:24 01:03:11:20
לדוגמא, אם הם רצו שנקנה להם
משהו לשתות.

01:03:19:12 01:03:15:04
אם הכרנו אותם אז לא הקשינו עליהם,
אם אסיר הכיר סוהר, אז הוא לא סבל.

01:03:22:15 01:03:20:23
היינו קונים מאכלים מגוונים
ומביאים להם.

01:03:27:19 01:03:22:17
בקשר לשתייה, אסור היה לשתות שם "תלה" או שתייה
חריפה, אך היינו מסתכנים ומגניבים להם.

01:03:31:03 01:03:28:08

הבאנו משקאות, כאילו לעצמנו,
והבאנו להם,

01:03:37:09 01:03:33:12
והם לא רצו לסבך אותנו,
לריב אתנו,

01:03:38:18 01:03:37:13
מכיוון שעזרנו להם.

01:03:43:05 01:03:40:05
אז הם בתמורה לא הפריעו לנו.

01:03:46:14 01:03:43:09
קרה שם משהו שאתה זוכר?

01:03:48:06 01:03:46:18
אני מתכוונת למשהו בתוך בית הכלא.

01:03:53:15 01:03:48:24
לדוגמא, אסיר שניסה לברוח.

01:03:55:11 01:03:53:20
בקשר לזה, אני אספר לך משהו שאני זוכר.

01:04:00:09 01:03:55:15
לבית הכלא הגיע אסיר
כשהוא אזוק.

01:04:03:02 01:04:01:02
היינו אמורים לעשות עליו חיפוש
כדי לוודא שאין עליו כלום.

01:04:06:03 01:04:03:20
אסור היה להיכנס עם חגורה.

01:04:10:09 01:04:07:07
חיפשנו ווידאנו שאין לו
סכינים וכו' בכיסים

01:04:13:23 01:04:11:06
כשהשוטר האחראי על השוטרים
היה מאחוריי.

01:04:16:15 01:04:14:24
הוא פקד עליי לבדוק את האסיר
ולהכניס אותו לכלא.

01:04:21:12 01:04:17:20
בחיפוש, מצאתי בכיסי האסיר

המון כסף.

01:04:24:08 01:04:22:19

כשעשית עליו חיפוש?
-כשעשיתי עליו חיפוש.

01:04:25:11 01:04:24:10

בסדר...

01:04:30:21 01:04:25:24

את הכסף שמצאתי...
אמרו שחייל שמוצא כסף לא מוותר עליו.

01:04:33:19 01:04:31:13

אני ידעתי שהחיילים לא יחזירו לו את הכסף,

01:04:35:21 01:04:34:09

ואמרתי לו שאחזיר לו
את הכסף כשישתחרר.

01:04:40:09 01:04:36:06

כשפתחתי את השער והכנסתי את האסיר,
השוטר ראה אותי לוקח את הכסף.

01:04:43:07 01:04:41:00

הוא ראה שהכנסתי את הכסף לכיס.
-מי ראה, המפקד?

01:04:46:22 01:04:43:10

המפקד, השוטר הבכיר.

01:04:48:08 01:04:47:00

הבנתי.
-השוטר שמעלינו.

01:04:50:11 01:04:48:21

הוא תפס אותי מכניס את הכסף,

01:04:52:23 01:04:50:23

ולאחר מכן הוא אמר לי "בוא".

01:04:54:16 01:04:53:14

הלכתי אליו בדאגה.

01:04:57:13 01:04:56:06

הוא שאל אותי, "מה הכנסת לתוך הכיס",

01:05:02:07 01:04:59:02

לא... הוא אמר לי לבוא אליו,
ואז הגיע אליי במהירות.

01:05:06:03 01:05:03:11
הוא שאל אותי "מה עשית?" ענית לו שעשית
עליו חיפוש כמו שהוא ביקש ממני.

01:05:09:03 01:05:07:03
"ואז מה עשית?" ענית שמצאתי כסף

01:05:10:23 01:05:09:10
ושהכנסתי אותו לכיסי.

01:05:12:22 01:05:11:12
הוא שאל אותי, "למה הכנסת לכיסך?"

01:05:17:04 01:05:14:00
בדרך כלל, כשיש לאסיר חפצים אנחנו
אמורים לשים אותם בשמירת חפצים.

01:05:20:06 01:05:18:09
אני עשיתי את זה כי ידעתי
שלא יחזירו לו את הכסף.

01:05:22:08 01:05:21:03
הוא ראה שהכנסתי את הכסף לכיסי.

01:05:24:11 01:05:23:06
הלכתי אליו לאחר שהוא קרא לי.

01:05:28:06 01:05:25:16
הוא שאל אותי, "הכנסת כסף
לכיסך?" וענית שכן.

01:05:31:19 01:05:28:09
"פקדת עליי לעשות עליו חיפוש, וכשביצעתי את
החיפוש, מצאתי כסף והכנסתי אותו לכיסי".

01:05:33:22 01:05:32:02
"התכוונתי להביא לך את הכסף,

01:05:35:12 01:05:34:06
התכוונתי להביא את הכסף אליך".

01:05:41:06 01:05:36:04
הוא קרא לי שקרן, "הרי תכננתם את זה יחד".
ענית שאני כלל לא מכיר את האסיר.

01:05:46:17 01:05:42:02
אמרתי שאני לא מכיר אותו, והוא אמר לי
"בוא לפה ותניח את הנשק" הנחתי את הנשק.

01:05:50:15 01:05:47:06
הוא אמר לי "לך, תיכנס לשם".
הלכתי ונכנסתי.

01:05:54:15 01:05:51:19
הפכתי לאסיר לאחר שהחליט שאני עבריין.
-לאן הוא אמר לך להיכנס?

01:05:56:10 01:05:54:20
לבית הכלא.
-הבנתי.

01:05:59:06 01:05:56:13
הוא כעס על שהכנסתי את הכסף לכיס
ולא הבאתי לו את זה, כמו שמקובל.

01:06:01:24 01:05:59:10
בסדר.
-זה מה שאני אמרתי לו.

01:06:05:06 01:06:02:02
לאחר מכן הוא התייעץ
והחליט לשחרר אותי.

01:06:07:07 01:06:05:16
חזרתי לעבודה שלי.
-לאחר כמה ימים?

01:06:08:11 01:06:07:11
מיד.
-מיד?

01:06:10:05 01:06:08:13
מיד, זה היה כדי להראות
שהוא עושה את תפקידו.

01:06:14:12 01:06:11:02
במידה והוא לא היה תופס אותי,
אז כשהאסיר היה משתחרר

01:06:16:16 01:06:14:21
הייתי מחזיר לו את כל הכסף.

01:06:23:04 01:06:18:18
אני ידעתי, ועברנו הדרכה על כך, שאנחנו
צריכים לאכסן את כל החפצים.

01:06:25:00 01:06:23:06
להעבירם לשמירת חפצים?
-כן, לא משנה איזה חפץ.

01:06:29:13 01:06:25:09
היינו שמים את חפצים כמו: מפתחות,
חגורה או כל דבר אחר,

01:06:31:19 01:06:29:16
גם כסף, בשמירת חפצים.

01:06:35:07 01:06:32:07
הוא לקח את הכסף?
-אני פחדתי שייקחו לו את הכסף.

01:06:37:08 01:06:35:09
לאחר המקרה לא ידעתי אם
הוא קיבל את כספו חזרה.

01:06:41:12 01:06:38:13
הוא השתחרר, אבל לא ידעתי אם קיבל את
כספו חזרה. הוא ידע שהעברתי את הכסף.

01:06:45:08 01:06:43:08
זה מקרה שהספקתי לשכוח.

01:06:48:17 01:06:46:22
לא היה קל עם השוטרים.

01:06:52:02 01:06:49:05
כמה פעמים שמרת שם?

01:06:54:07 01:06:52:21
שמרנו הרבה פעמים.

01:06:58:17 01:06:54:10
זה היה יום אחד בשבוע?
-שמרנו 7-8 ימים בחודש.

01:07:03:02 01:06:58:22
שמרנו יחד עם הנוצרים מהכפר שהלכו
יחד איתי, הייתי היהודי היחיד.

01:07:07:00 01:07:03:06
יום אחד הם הלכו והביאו איתם
כמות גדולה של אסירים,

01:07:11:02 01:07:07:11
כ- 25-30 נשים וכ-40 גברים.

01:07:13:24 01:07:11:12
היו שם גם נשים.
-כן, כאלה שהבעלים שלהן ברחו מהחוק.

01:07:17:13 01:07:14:15
מה הסיבה שאסרו אותן?
-הבעלים שלהם היו עבריינים שברחו,

01:07:20:02 01:07:18:00
אז במקומם אסרו
את הנשים שלהם.

01:07:24:19 01:07:21:11
הביאו אותן, כדי שעבריינין שדאג לאשתו ופחד שישומו
אותו ללעג, יגיע לבד לבית הכלא להיאסר.

01:07:30:19 01:07:26:05
זה מצב בעייתית.
-המטרה היא שהבעל בעצם ייכנע ויסגיר את עצמו?

01:07:33:16 01:07:30:21
כן, היא אשת עבריינין שברח.

01:07:36:02 01:07:33:23
הוא לא הסגיר את עצמו
אז אסרו את אשתו.

01:07:42:04 01:07:37:11
לאחר מכן, בן משפחה נהיה ערב להם
ומבטיח שהעבריינין יסגיר את עצמו,

01:07:45:14 01:07:42:15
הכל עניין של כסף.
מבקשים מהם,

01:07:50:00 01:07:46:00
משלמים שוחד, מביאים ערב ומבטיחים
שהעבריינין יסגיר את עצמו לאחר מכן.

01:07:52:21 01:07:50:20
באותו הזמן, בקשר לאסירים,

01:07:55:19 01:07:53:06
אני מחשב כמה הם הרוויחו.

01:08:00:22 01:07:56:11
היו כ-80 גברים אסירים.
הם שילמו 80 ביר.

01:08:05:00 01:08:02:03
הם קיבלו 80 ביר. באותו הזמן חגגו
את השנה החדשה והם קנו פרה.

01:08:09:16 01:08:05:13
כל אסיר שנכנס לכלא היה
צריך לשלם 1 ביר.

01:08:14:22 01:08:09:21
כשהם נכנסו לכלא, הם היו משלמים את זה וככה הם קנו.
אני כמובן לא יכולתי לאכול, ונבדלתי מהשאר.

01:08:19:00 01:08:16:04
לעצמם או לאסירים?
-לעצמם.

01:08:22:18 01:08:19:04
הם שאלו אותי מה אני מתכוון לעשות,
אז הצעתי להם לתת לי את חלקי בכסף.

01:08:25:14 01:08:23:12
"אני שומר פה בדיוק כמוכם
ולא יכול לאכול איתכם,

01:08:27:15 01:08:25:16
אך אני אקנה תרנגול, אשחט אותו
ואוכל לעצמי".

01:08:32:15 01:08:28:06
במקום לעשות את זה, הם התייעצו ביניהם
ושיחררו אותי לבית. זה היה ביום שבת.

01:08:37:19 01:08:34:00
זה מה שהם עשו מכיוון שלא יכולתי לאכול איתם.
-כן.

01:08:46:16 01:08:38:22
לא משנה כמה פעמים הלכתי ושבתי, הייתי לבד
בודד, הגבר היחידי במשפחתי.

01:08:50:18 01:08:47:04
הייתי הולך ושב מהשמירות כיהודי בודד.
כמה שנים עשית שמירות?

01:08:56:17 01:08:50:22
כמה זמן שמרת?
-בכל פעם 8 ימים, וזה נמשך שנתיים-שלוש, לפי התור.

01:09:00:13 01:08:57:06
אלה שגרו ב"סבאת-דבר"
נחשבו לאנשים אמינים.

01:09:03:01 01:09:01:10
מה הכוונה?

-ישרים.

01:09:06:11 01:09:04:07
ישרים, שלא עוסקים בפלילים.

01:09:11:14 01:09:07:04
יש מקומות שהיו בהם גנבים ועבריינים,
מקומות מועדים לפורענות.

01:09:15:06 01:09:11:18
לדוגמא, לא נכנסנו לכפרים של עבריינים עוינים.

01:09:18:14 01:09:15:19
היו מקומות עם אנשים טובים וישרים.

01:09:20:08 01:09:18:21
זה היה ככה.
עכשיו אלה,

01:09:23:22 01:09:21:00
הם אנשים אמינים, ולכן
הם אלה ששמרו.

01:09:27:01 01:09:24:11
עשית את זה במשך שנתיים?
-כן, אפילו קרוב לשלוש.

01:09:29:20 01:09:27:03
היית חוזר הביתה?
-היינו חוזרים בכל פעם לבית.

01:09:32:16 01:09:30:03
חזרת כל לילה?
-לא, היינו נשארים לישון שם.

01:09:34:04 01:09:32:20
נשאת לישון שם?
-נשארנו לישון שם.

01:09:40:06 01:09:34:11
כשבאת ל-8 ימים, היית בעצם נשאר שם?
-כן, לשמונה ימים שבסופם מחליפים אותי.

01:09:43:03 01:09:40:22
האחראי היה לוקח אותנו,
היינו לוקחים אתנו אוכל,

01:09:46:12 01:09:43:13
ושומרים שניים ביחד.

01:09:49:05 01:09:46:21
היינו הולכים וקונים בעיר
אוכל ושתייה,

01:09:53:05 01:09:49:23
וחוזרים עם השתייה והאוכל.

01:09:55:13 01:09:53:08
לא היה כ"כ איפה לישון, היינו ישנים בחוץ.

01:10:00:12 01:09:56:03
היינו ישנים כל פעם שלושה
שומרים בזמנים שנקבעו.

01:10:03:02 01:10:00:23
כשהזמן שהוקצב חלף,
אחרים היו קמים לשמירה.

01:10:06:05 01:10:03:04
האם היו כלבי שמירה?
ואיך נראו הגדרות?

01:10:11:24 01:10:06:08
הייתה גדר מאסיבית, ואף אחד לא
בא לביקורים מחוץ לשעות הביקור,

01:10:14:03 01:10:13:00
אף אחד לא נכנס ללא אישור

01:10:17:16 01:10:14:19
כדי לבדוק משהו,
גם אם אלו חיילים,

01:10:20:22 01:10:18:02
אחרי 15:00 בצהריים

01:10:23:06 01:10:21:16
נכנסו רק עם קוד מוסכם.

01:10:26:20 01:10:23:10
גם בינינו לבין השוטרים שבאו לעשות עלינו
חיפוש ולפקח עלינו היה קוד סודי.

01:10:29:00 01:10:27:02
כששאלנו אותם,
"מי אתם?"

01:10:30:24 01:10:29:13
הם היו אמורים להשיב תשובה סודית,

01:10:33:06 01:10:31:02

משהו שסיכמנו בינינו לפני כן.

01:10:35:18 01:10:33:08

היה קוד סודי שהיה ידוע רק לנו.

01:10:37:19 01:10:35:22

שפה משלכם?

-שפה משלנו.

01:10:41:10 01:10:37:23

כשמישהו הגיע היינו חייבים לשאול לשמו.

-נכון.

01:10:46:11 01:10:41:16

אבל אם האדם שבא הוא משלנו, הוא היה אומר לנו לפני שהוא הולך, או כשהוא התכוון להביא מישהו,

01:10:47:23 01:10:46:20

וככה היינו יודעים.

01:10:52:13 01:10:48:06

יש משהו שנחרט בזיכרוןך

שקשור לילדותך

01:10:54:13 01:10:53:03

או שקשור לדת

01:10:56:12 01:10:54:18

מהחיים באתיפיה?

01:10:58:15 01:10:57:14

מהו?

01:11:01:07 01:10:59:17

הדברים שחשבנו עליהם

בהיותנו באתיפיה...

01:11:05:01 01:11:03:05

אני זוכר

01:11:07:21 01:11:06:12

את החברים שלי,

01:11:11:19 01:11:08:24

גם אחרים, וכאלה שראיתי

אותם כעשירים מאוד,

01:11:14:01 01:11:12:09

אנשים ישרים,

01:11:19:10 01:11:14:07
או כשראיתי ילדים גדלים כשהם נתמכים ע"י
הוריהם, והשאיפה שלי הייתה להיות כמותם.

01:11:21:20 01:11:19:15
שאפתי להיות ישר, בזכות זה
הגעתי עד לאן שהגעתי.

01:11:27:01 01:11:23:06
הסיבה הראשונה השכר מעבודת
הברזל שלא הספיק לשנינו,

01:11:30:08 01:11:27:16
גם עבודת החקלאות לא הספיקה.
בהמשך,

01:11:35:05 01:11:30:20
נהייתי עצמאי והתחלתי לבקש עזרה
במציאת עבודה מבני משפחה.

01:11:38:21 01:11:36:04
הייתי מבקש מהם לעזור לי
ובתמורה שילמתי להם.

01:11:42:09 01:11:39:15
משהו כמו 7-8 שנים, בעצם
יותר קרוב ל-10 שנים,

01:11:43:22 01:11:42:21
זה מה שעשיתי.

01:11:46:00 01:11:44:10
הצלחתי לפרנס בצורה טובה

01:11:51:13 01:11:46:17
את הילדות שלי, הבנות שלי, הרי אצלנו היהודים
לא היה נהוג שבנות יוצאות מהבית.

01:11:55:02 01:11:51:24
כמו שסיפרתי לך,
יצאתי לגור מחוץ לבית הוריי,

01:11:58:11 01:11:55:16
ומהרגע שיצאתי מבית הוריי
לא שבת לגור שם יותר.

01:12:00:10 01:11:59:01
לא היה לאבי מי שיעזור לו,

01:12:02:03 01:12:00:24
לא היה מי שיעזור לו כמוני.

01:12:04:14 01:12:02:14
רק אני הייתי שם, ואז גם אני עזבתי.
אפשר להבין אותי.

01:12:06:09 01:12:05:00
הייתה לי סיבה טובה לצאת.

01:12:09:23 01:12:06:21
כבר עמדתי בזכות עצמי
ויצאתי מחוץ לבית.

01:12:13:03 01:12:10:14
אבא שלי אמר לי שאני לא יכול ללכת,

01:12:15:23 01:12:13:23
הרי אלה היו עבודות ברזל

01:12:19:05 01:12:16:10
ועסקתי בעבודות נוספות
כי עבודת הברזל לא הספיקה.

01:12:22:15 01:12:19:20
הוא הלך לזקני העדה והתלונן
על שעזבתי אותו.

01:12:25:11 01:12:23:00
אלה שאהבו אותו התעמתו אתו בנושא,

01:12:28:06 01:12:26:10
ולאחר 3 שנים שכבר
חייתי מחוץ לבית הוריי...

01:12:30:17 01:12:28:23
בסדר.
-עכשיו...

01:12:35:08 01:12:31:04
הם פנו אליי ושאלו אותי למה עזבתי את אבי,
והשבתי להם שהעבודה לא מספיקה לשנינו

01:12:39:11 01:12:35:10
ולכן יצאתי וכו'.
"למה אתה עושה את כל זה?"

01:12:42:16 01:12:39:19
שאלו אותי, "אתה עובד לבד?" עניתי שאני
עובד לבד כבר הרבה זמן והם השתגעו מזה.

01:12:47:15 01:12:43:22
הם השתגעו, כעסו, שאלו אותי מה הסיבה,
ועניתי שהשכר לא הספיק לי.

01:12:50:17 01:12:47:19
"אז למה לא אמרת לנו? אנחנו
היינו פותרים את זה,

01:12:54:01 01:12:51:02
עבודה זה יתרון לכפר,

01:12:56:18 01:12:54:09
איש עבודה הוא כמו מנהיג."

01:13:02:04 01:12:57:11
"אני כבר עייפתי מהעבודה. אם הוא רוצה
לעשות לכם עבודה - אז שייעשה, ואם לא -

01:13:05:08 01:13:02:22
תנהגו בו לפי ראות עיניכם,
תברכו אותו או שתקללו אותו"

01:13:08:22 01:13:05:10
זה מה שאבא שלי אמר, וכך חתך את דבריו.

01:13:11:07 01:13:09:14
הם התעמתו איתי בנושא
ובכיתי בזמנו.

01:13:15:14 01:13:12:01
כשאבא שלי דיבר בצורה הזאת, אמרתי
לו שאם בעבר הוא היה תומך בי,

01:13:18:09 01:13:16:02
אם היה מעודד אותי,
לא היינו מגיעים למצב הזה.

01:13:21:04 01:13:18:23
אמרתי את אשר על ליבי. כשהם
דיברו אליי ככה, בכיתי.

01:13:24:02 01:13:22:12
אך לאחר כן השלמנו,

01:13:26:08 01:13:24:09
חזרתי לשותפות עם אבי.

01:13:27:19 01:13:26:10
רק לעבודות הברזל?

-לברזל.

01:13:31:07 01:13:28:05

גם בחקלאות עבדנו יחד.

01:13:33:23 01:13:31:12

ומה עם בניית הבית?
-בניית הבתים הייתה רק שלי.

01:13:36:20 01:13:34:11

הפסקת לעבוד בבניית בתים?
-מה פתאום, המשכתי לבנות בתים.

01:13:40:13 01:13:36:23

המשכת לעבוד?
-היינו בונים בתים מהבוקר עד הערב, עבודה קלה.

01:13:45:00 01:13:41:21

אפילו את, אם היית רוצה לעבוד,
היו עבודות שנחשבות לקלות.

01:13:50:00 01:13:45:16

יום אחד, ביום חג קליל את עובדת הרבה,
ולאחר מכן מבוקר עד ערב, ומה עם שאר הימים?

01:13:52:08 01:13:50:15

חקלאים הגיעו לעבוד
מהבוקר עד ערב.

01:13:54:01 01:13:52:22

שחררנו את החקלאים,

01:13:59:15 01:13:54:20

ובהתייעצות הבאנו עובדים
בעת הצורך, בהסכמה.

01:14:04:22 01:14:00:11

לבסוף אני ואבי הסתדרנו,
וחזרתי לעבוד אתו,

01:14:09:13 01:14:05:10

ואז, בזמן חלוקת התבואה, אם בעבר קיבלתי
רק $1/4$ או $1/5$, החלוקה הפכה לשוויונית.

01:14:12:13 01:14:10:01

חיינו באהבה ושלום.

01:14:15:00 01:14:12:23

חילקנו הכל לשניים.

01:14:16:13 01:14:15:11
היינו מאוחדים,

01:14:22:17 01:14:17:09
ככה חיינו, גם אם הגיע מישהו מבחוץ
היינו שנינו יחד, לא יכלו שיפריד בינינו.

01:14:26:11 01:14:23:00
ככה חיינו עד שאבי נפטר.

01:14:30:14 01:14:27:17
זמן מה סידרתי את כל
ענייני האבלות והתאבלתי,

01:14:35:01 01:14:31:01
ובהמשך לאט לאט
התחלתי להתעשר.

01:14:37:16 01:14:35:13
אנשים עזבו ולא היה מי שיעזור לי,
אז עשיתי את זה בחשאי.

01:14:39:11 01:14:38:00
מכרתי בחשאי על מנת שאוכל לצאת,

01:14:43:21 01:14:40:06
אפילו מכרתי בית ב-1300 ביר אתיופי.

01:14:45:08 01:14:43:23
את הבית שלך?
-את הבית שלי.

01:14:54:05 01:14:46:17
מכרתי את הבית ב-1300 וה-1000 ביר, כמו שסיפרתי
לך קודם, הייתה חלוקת קרקעות מחודשת.

01:14:56:16 01:14:54:16
האחראי הביא אנשים שיעזרו לי.

01:14:59:19 01:14:56:24
הוא עזר לי ובניתי בית.
הלכתי לבנות לו בית.

01:15:02:14 01:15:00:23
היה לי בית שהיה רזרבה.

01:15:05:06 01:15:03:04
שהיה ישן ואותו מכרתי ב-300.

01:15:08:20 01:15:06:21

מכרתי בית אחד ב-300 ביר,

01:15:15:18 01:15:11:23

והגעתי לאדיס-אבבה
עם יותר מ-8,000 ביר.

01:15:19:02 01:15:16:20

הסתדרנו טוב באדיס אבבה.

01:15:24:01 01:15:19:15

כשסיימנו את הכסף עלינו לארץ.